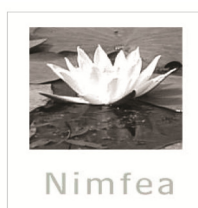

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Az Újszász-jászboldogházi gyepek (HUHN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs
Olajos Péter
Dr. Gulyás Gergely

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Juhász Péter

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina
Dr. Forgács Zoltán
Juhász Tibor
Molnár Géza
Mizsei Edvárd
Dr. Gulyás Gergely
Hódör István
Dr. Sum Szabolcs
Dr. Váczi Olivér
Sallai R. Benedek
Kovács Tibor

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1.A terület azonosító adatai	6
1.1.Név.....	6
1.2.Azonosító kód.....	6
1.3.Kiterjedés.....	6
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5.Érintett települések	6
1.6.Egyéb védeltségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
2.Veszélyeztető tényezők	9
3.Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	11
3.2. Kezelési javaslatok	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2.Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	27
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések	27
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	28
3.2.5.Mellékletek.....	29
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	29
3.3.1.Agrártámogatások	30
3.3.2.Pályázatok	34
3.3.3.Egyéb.....	34
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	34
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök	34
3.4.2.A kommunikáció címzettjei	35
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	36
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	38
1.A tervezési terület alapállapot jellemzése	39
1.1. Környezeti adottságok	39
1.1.1. Éghajlati adottságok	39
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	39
1.1.3. Talajtani adottságok	39
1.2.Természeti adottságok	39
1.2.1.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	39
1.2.2.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	42
1.2.3.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	42
1.2.4.A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	47
1.3.Területhasználat	47
1.3.1.Művelési ág szerinti megoszlás.....	47
1.3.2.Tulajdoni viszonyok.....	48
1.3.3.Területhasználat és kezelés.....	48
2.Felhasznált irodalom	51
3. Térképek.....	54

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Újszász-jászboldogházi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20081
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1963,84 ha
---------------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

* kiemelt jelentőségű jelölő élőhelytípus

1.4.2. Jelölő fajok

közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

1.4.2.1. Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok

- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Jászboldogháza, Szászberek, Újszász

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: A tervezési területe teljes egészében (1963,84 ha) átfed a Jászság Különleges Madárvédelmi Területtel (HUHN10005).

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület (79%) és ökológia folyosó (21%) övezetének része.

A tervezési terület átfed a Tápió-Hajta vidéki Tájvédelmi Körzettel (19/1998. (VI. 25.) KTM rendelet a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet létesítéséről)

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„ Ex lege” láp	HNS004	Nagy-ménesjárás-lapos	12,15 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területtel átfedő védett természeti területnek elfogadott természetvédelmi kezelési terve nincs.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területrendezési Tervről szóló 10/2011. (IV.29.) KR rendelet
- Jászboldogháza község Önkormányzat Képviselő Testületének 5/2005. (IX.14.) önkormányzati rendelete a Helyi Építési Szabályzatról
- Szászberek község Önkormányzata Képviselő-testületének 8/2008. (VIII.06.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról
- Újszász város Önkormányzata Képviselő- Testületének 114/2011 (IX.13.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Szolnok-Jászsági körzet.

Jászsági erdészeti tervezési körzet második erdőterve. (érvényes: 2010. január 1. – 2019. december 31.) kelt: 2011.március 3.

Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben: 2018

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014. február 28-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Hunor Vadásztársaság, Szászberek (Kódszám: 16-751320-1-4-3) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Újszászi Földtulajdonosi Vadászati Közösség (Kódszám: 16-751320-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Boldogházi Földtulajdonosi Közösség, Jászboldogháza (Kódszám: 16-751210-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

Béke Mezőgazdasági Szövetkezet, Zagyvarékas (Kódszám: 16-751310-1-4-6) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Zagyva alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a KÖTIKÖVIZIG, a KÖDUKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H-nagy, M-közepes, L-kicsi)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	5	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A Natura 2000 élőhely beszántása az élőhely megszűnését vonja maga után. A szántóföldekkel érintkező, peremhelyzetű állományok kiterjedését a beszántás évről-évre csökkenti.
A03.01	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	L	0,7	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nagy tűzlepke fejlődésmenete szempontjából kedvezőtlen intervallumokban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a faj élőhelyét képező gyepek területén azonos időben, teljes hatókörrel végrehajtott kaszálás: a) Az imágók kikelését megelőző stádiumban lévő állatok (peték, lárvák, illetve bábok) pusztulását eredményezheti. b) Egysíkú vegetációs struktúra kialakításához vezethet, amely nem biztosítja a lepkék magas fűű rétegekhez kötődő élőhelyi igényeinek megfelelő feltételeket, illetve kedvezőtlen a faj viselkedési szokásai (például területörző magatartása) szempontjából. c) Csökkentheti a nőstény egyedek petézési hajlandóságát, illetve szűkítheti vagy súlyosabb esetben megszüntetheti azok petézési lehetőségeit. d) Hátrányosan befolyásolhatja a lepkék számára optimális, üde mikroklímát, és egyes élőhelyek gyorsabb száradását idézheti elő. e) A rajzási időszakokban veszélyeztetheti a nektárforrást jelentő virágos növények kellő mennyiségben és minőségben való rendelkezésre állását. nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A rossz ütemezéssel, illetve túlzott hatókörrel végzett kaszálás a következő okok miatt jelenthet veszélyt a faj állományaira: a) Az élőhely egészségének lekaszálása, és a széna összegyűjtése az állatok tömeges pusztulását is előidézheti. b) A nyár közepén/végén végrehajtott, teljes hatókörű kaszálások révén a növényzet nem éri el a petézési időszakra a faj számára optimális fejlettséget.
A04.01	intenzív legeltetés	L	10	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): az erős legelés degradációt okoz
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	3	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj élőhelyein - főként a rendszeresen bolygatott, illetve a gazdálkodó tevékenységekkel együtt járó káros hatásoknak fokozottabb mértékben kitett gyepeken – szórványosan jellemző az özönfajok, gyomok terjedése. Az ilyen folyamatok elsősorban azért károsak, mert az inváziós fajok fokozatosan kiszoríthatják a tápnövények, valamint a lepkék számára nektárforrást szolgáló virágos növények állományait, és emiatt szűkíthetik a lepkék életterét, továbbá ronthatják a populációk szaporodási képességét. pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az inváziós fajok előretörése rontja az élőhely állapotát
J02.05.02	Belvízviszonyok megváltoztatása	M	5,4	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): a csatornázás révén a talajvízszint mélyebbre húzódik, mely az élőhelyek szikes jellegének, karakterének megváltozását, az élőhelytípus degradációját, természetességi értékének csökkenését irányozza elő. nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a) Mivel a nagy tűzlepke vizenyős, lápos, mocsaras biotópokban fordul elő, és ezek közvetlen környezetében helyenként intenzív mezőgazdasági tevékenységet folytatnak ezért fennáll a talajvíz diffúzió veszélye. A lepke élőhelyei többet vagy gyorsabban veszítenek vízbázisukból, mint amennyit egyébként a természetes folyamatok indokolnának, mely közvetetten károsan hat a faj érintett állományaira. A lecsapolások, vízelvezető árkok létrehozása miatt a vízbázis olyan mértékű csökkenését eredményezi, amely szintén az élőhelyek kiszáradásával fenyeget. A felszíni vízbázisok mesterséges duzzasztása a faj élőhelyének elárasztását eredményezheti, mely a lepke lárváinak, petéinek és bábjaiknak pusztulását eredményezi. nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A belvízviszonyok megváltoztatása akkor jelenthet veszélyt a faj állományaira, ha mindez a sziki kocsordos gyeppel való tartósabb elöntését eredményezi, mert ennek eredményeként – a faj fejlődési stádiumának függvényében - elpusztulhatnak a peték, a lárvák, illetve a bábok.
K01.03	Kiszáradás	L	1	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhelyek kiszáradása rendkívül káros hatású lehet a lepkéjének fennmaradása szempontjából, mert a vízhiány egyensúly romlása a tápnövényeit képező sóskafelek (<i>Rumex</i> spp.) arányának csökkenéséhez, valamint a növények fejlettségéhez vezethet, ami kedvezőtlenül befolyásolhatja a nőstény egyedek petézési lehetőségeit, illetve petézési hajlandóságát. A szárazság a lepkék számára nektárforrást szolgáló virágos növények arányának csökkenését eredményezheti, illetőleg megszünteti a lepkék számára élettani szempontból lényeges, üde mikroklímát.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	1	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A fajösszetétel változás és szukcesszió az élőhely átalakulását, a faj számára szuboptimálissá válását eredményezi.

Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H-nagy, M-közepes, L-kicsi)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A.02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): csökkenti az élőhely kiterjedését
A.03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűvű állapot fennmaradását.
A.04.03	Pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűvű állapot fennmaradását.
A07	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	0,55	nagy tüzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A vizsgált térségben a faj élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el. A mezőgazdasági művelés alatt álló parcellákon kiszórt növényvédő szerek, műtrágyák, valamint egyéb vegyi anyagok a peték, a lárvák vagy a bábok károsodását, illetve pusztulását idézhetik elő, különös tekintettel az alábbiakra: a) Mindkét lepkefaj lárvája igen érzékeny a tápnövényt érő szennyeződésekre, különösen pedig a vegyszerekre, ezért az ilyen hatásoknak kitett növényi részeket már a szennyező anyagok viszonylag alacsony koncentrációja esetén sem fogyasztják el (vagy ha igen, akkor esetleg elpusztulnak attól). b) A tápnövény gyökerzetén keresztül felszívódó szennyezett víz káros hatással lehet a <i>G. borelii</i> lárváira, illetve bábjaira, hiszen a gyökérben tartózkodó állatok közvetlenül érintkeznek az ott felhalmozódó nedvességgel. Különösen jelentős veszélyforrás lehet ez akkor, ha a sziki kocsordos gyeptet esetlegesen gyomirtó szerekkel kezelik. nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A vizsgált térségben a faj élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el. A mezőgazdasági művelés alatt álló parcellákon kiszórt növényvédő szerek, műtrágyák, valamint egyéb vegyi anyagok a peték, a lárvák vagy a bábok károsodását, illetve pusztulását idézhetik elő, különös tekintettel az alábbiakra: a) Mindkét lepkefaj lárvája igen érzékeny a tápnövényt érő szennyeződésekre, különösen pedig a vegyszerekre, ezért az ilyen hatásoknak kitett növényi részeket már a szennyező anyagok viszonylag alacsony koncentrációja esetén sem fogyasztják el (vagy ha igen, akkor esetleg elpusztulnak attól). b) A tápnövény gyökerzetén keresztül felszívódó szennyezett víz káros hatással lehet a <i>G. borelii</i> lárváira, illetve bábjaira, hiszen a gyökérben tartózkodó állatok közvetlenül érintkeznek az ott felhalmozódó nedvességgel. Különösen jelentős veszélyforrás lehet ez akkor, ha a sziki kocsordos gyeptet esetlegesen gyomirtó szerekkel kezelik.
H01.05	Diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	1	nagy tüzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj jó vízellátású, üde biotópokban fordul elő, mely területeken és/vagy azok közvetlen közelében nyílt vizek (elsősorban csatornák – különösen ide értve a Tápió-főcsatornát -, illetve helyenként felszíni vízállások, holtmedrek) húzódnak. Mivel ezen élőhelyek helyenként mezőgazdasági területekkel határosak, ezért a felszíni vizek szennyeződése veszélyt jelenthet a lepkefaj élőhelyeire, tápnövényeire, valamint az egyedek épségére nézve egyaránt. nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A Natura 2000 területen található <i>Peucedanum officinale</i> állományt csak részben érintik kisebb, esetenként időszakos vízbázisok. Ha azonban ezek víze szennyeződik, úgy a magasabb vízállás vagy esetleges elöntés során lerakódó, illetve a gyepten visszamaradó káros anyagok hosszabb távon is negatív hatással lehetnek mind a <i>Peucedanum officinale</i> , mind pedig a faj állományaira.
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	2	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): A vizsgált mocsári teknős élőhelyeken nem figyeltünk meg idegenhonos teknősfajt, de néhány egyed jelenléte valószínűsíthető, amelyek potenciális kompetitorai lehetnek a mocsári teknősnek
J02.04.01	Árvíz	L	0,55	nagy tüzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj lárvája jól alkalmazkodott tipikus élőhelyeinek természeti sajátosságaihoz, hiszen nyugalmi időszakát megelőzően olyan szövedéket készít, amelyben vízelöntéseket is képes túlélni. A me megoldás sem nyújt számára korlátlan védelmet, hiszen a lárvák (de a peték vagy a bábok is) idővel elpusztulnak a vízben. nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): Az élőhelyet érő vízelöntés komolyabb veszélyt jelenthet a fajra nézve, hiszen a lárvák tavasszal a tápnövény alacsonyabban elhelyezkedő levelein, majd szárában, később pedig annak gyökerében tartózkodnak. Átmeneti vízállást még képesek túlélni, a tartós vízborítás viszont tömeges pusztulásukat okozhatja. E veszélyforrás jelentősége a Tápió-főcsatorna áradása esetén akár számottevő mértékű is lehet akkor, ha a Szunyogos-tag területét hosszabb ideig tartó árvízi elöntés éri.
M.01.03	Árvíz és csapadékmennyiség növekedése	L	1	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Alkalmatlan ürgeélőhely méretének csökkenése, megszűnése

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Az Újszász-jászboldogházi gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánítása-kor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése és a funkció nélküli árokrendszerek megszüntetése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. A terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban egy közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (pannon szikes gyepek) védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai diverzitásának és összefüggő elterjedési területének fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alább célkitűzések fogalmazhatók meg:

- az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, a meglévők megszüntetése
- a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) jelölő élőhelytípus állapotmegőrzése és helyenként állapotjavítása érdekében természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűvű állapotának biztosítására, amely a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)
- A fentiekén kívüli célkitűzés a jelölő élőhelynek javasolt síksági pannon löszgyepek (6250*) és a folyóvölgyek *Cnidion dubii*hez tartozó mocsárrétjei (6440) élőhelytípus állapotmegőrzése is megfelelő gyepgazdálkodási tevékenység révén

Mindezekén kívül a Natura 2000 területen egyéb jelölő vagy jelölőnek javasolt fajok állományának megőrzése érdekében az alábbi célkitűzések fogalmazhatók meg:

- A területen lévő mocsarak, mocsárrétek vízellátottságának biztosítása, mely a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) élőhelyinek fenntartásához szükséges
- A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyein a faj állományának hosszú távú megőrzése szempontjából szükséges gyepgazdálkodási tevékenység folytatása
- A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) által kolonizált élőhelyeken a gyep rövidfűvű állapot biztosítása, amely az állományának fennmaradását elősegíti
- A területen lévő és azzal közvetlenül szomszédos tájidegen, illetve inváziós fafajú faállományok (pl. akác) fokozatosan őshonos állományra cserélése, az akác gyepre történő terjedésének megakadályozása.
- A gyepen megjelenő fásszárú és lágyszárú inváziós növényfajok terjedésének megakadályozása.
- Bolygatott részek gyepjének rekonstrukciója gyommentesítő kaszálással, szükség esetén a gyepavar felszámolása megfelelő időpontban végzett égetéssel.
- A tervezési terület teljes egésze a Jászság különleges madárvédelmi területnek is része, ezért a kmt területén folyó gazdálkodás a kiemelt jelölő madárfajok élettevékenységét is befolyásolja. Ezért a fokozottan védett parlagi sas (*Aquila heliaca*), kék vércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a szalakóta (*Coracias garrulus*) fészkelőhelyeinek közelében a fajok élettevékenységét kedvezőtlenül nem befolyásoló erdőgazdálkodási tevékenység folytatása kiemelt célkitűzés
- A fokozottan védett, földön fészkelő madárfajok (pl. hamvas (*Circus pygargus*), réti fülesbagoly (*Asio flammeus*)) fészkelését kedvezőtlenül nem befolyásoló mezőgazdasági tevékenység folytatása

3.2.1.2. Kezelési egységek

Az Újszász-jászboldogházi gyepek Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 9 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelení-

tését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2014-ben tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó-, csatornahatárt követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ruderális területek, földutak, műutak, vasutak, tanyák, tanyaromok, trágyalerakatok, épületek, egy transzformátor-állomás. Jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás. Elszórtan mindenfelé előfordulnak.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), magaskórós ruderális gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet (OG), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), telephelyek, roncs-területek és hulladéklerakók (U4), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálását javasoljuk a műutak és vasutak mentén. Az erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente többször javasolt kezelni. Gondoskodni kell a hulladéklerakatok felszámolásáról. A kezelési egységben további beépítés nem javasolt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat.

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás.

Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. Különösen a mezei aszat (*Cirsium arvense*) és a bojtorján szerbtövis (*Xanthium strumarium*) esetében javasoljuk, hogy korábban, a virágzás kezdetén legyen az állások és állattartó telepek környékén gyommentesítő kaszálás. Szükség esetén ezt meg kell ismételni. A hulladéklerakatok létrehozása illegális, jogszabályba ütközik, ezek felszámolása javítja a jelölő élőhelyek állapotát.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott területei: ürmös szikes gyepek, cickórós gyepek, szikes rétek, sziki magaskórósok orvosi kocsord (*Peucedanum officinale*) nélkül, mézpázsitos szikfokok, vakszikfoltok, löszgyepek, zavart száraz-félszáraz és üde gyepek, kis kiterjedésben mocsárrétek. Olyan kisebb zavart mocsárfoltok, amelyeket kaszálnak vagy legeltetnek. Ide tartoznak továbbá a cserjések.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), ürmöspuszták (F1a), szikes rétek (F2), kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), fiatal parlag és ugar (T10), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b)
- Natura 2000 élőhelyek: folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440), pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*) (részben)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A kezelési egység területén javasoljuk megvizsgálni a csatornázott területek helyreállításának lehetőségét (lásd még a „Vízgazdálkodás” c. alfejezetben)

Vízgazdálkodás

A kezelési egység területén többfelé húzódnak kisebb-nagyobb csatornák, sőt egyes részek sűrűn csatornásítva vannak, jelenleg funkció nélkül. Szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a

tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi. Ezek a műveletek közvetlenül természetesen elsősorban a KE-8 (csatornák, árkok) egységet érintenék, de a gyepekre közvetetten hatással lennének.

(4) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos. (GY64)
- Legeltethető állatfajok: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68) (különösen javasolt a kék vércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén – lásd. Kezelési javaslatok indoklása)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyeppet évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103) (Magyarázat: a kezelési egység teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is. Fokozottan védett madárfajok fészkelése többfelé előfordul, kiemelkedő jelentőségű a hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) és a réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) előfordulása)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- Éjszakai helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)

- A legelészkiárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz:

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximumánálisan 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjúlegeltetést pedig ennek mindössze felén. Egyes területeken az Igazgatóság természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken, valamint a kék vércse (*Falco vespertinus*) telepek környékén juhokkal javasoljuk végezni.

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokon belül az "Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés", valamint a Vízgazdálkodás c. fejezetben fejtettük ki, de megemlíjtük a 3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés c. fejezetben is.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Az intenzív legeltetés azonban a gyep felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken. A kék vércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környékén található gyepeknél a juhokkal történő legeltetés prioritást élvez a szarvasmarhával, avagy más háziállatokkal történő legeltetésnél. A juhlegelés révén kialakult rövid fűvű gyep ideális táplálkozóhelyet kínál az említett fokozottan védett márdárfaj számára.

Az üde gyepek a közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) előfordulási területei is. A lepke jelentősebb élőhelyein különösen fontos a kaszálási korlátozások betartása, leginkább a kaszálás intenzitásának csökkentése lenne a faj érdekeinek leginkább megfelelő. Megfontolásra javasolható az élőhelyeken a kaszálás intenzitásának mérséklése, illetőleg sávos vagy mozaikos kaszálási módszerek alkalmazása (a virágos növényekben leggazdagabb részek lehetőség szerinti megtartásával) figyelembe véve a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) fejlődése szempontjából érzékeny stádiumokat is. Ilyen, a lepkefaj védelme szempontjából lényeges területek: Újszász: Nagy-ménesjárás, Ökör-járás, Szunyogos; Jászboldogháza: volt Aranykalász Tsz. környéki gyepek nedvesebb részei, Csikos-csatorna (Nagy-ér) medrének egyes részei (lásd: 3.4. térképmelléklet).

A korábban többféle céllal létrehozott és már nem működő sűrű csatornahálózatok felszámolandók. Funkciójukat nem töltik be, tájképi romboló hatások jelentős, akadályozzák a felszínközeli víz természetes gravitációs áramlását. A vízvisszatartás lehetőségének vizsgálatát azért javasoljuk, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó

kockázatot. Továbbá a kétéltűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára kedvező táplálkozóterületek (nektárforrást biztosító virágos rétek) hosszabb jelenlétét is eredményezné.

KE-3 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok. Természetesebb erdei élőhelykategóriába be nem sorolható őshonos és tájidegen fajok alkotta facsoportok, erdők, fasorok, valamint részben a szegélyükben található őshonos száraz cserjések. Részben az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. Alapvetően a terület erdősültsége alacsony, a faállományok igen szórványosak.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Szászberek 9/A; Újszász 17/A, 17/B, 18/A, 20/A
- Védett erdőrészek: Újszász 18/A

(3) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv (921. sz. Szolnoki erdőtervezési körzet, erdőterv hatálya (2005.01.01 – 2014.12.31.)
- Védett természeti területen fekvő erdő (ilyen üzemtervezett erdő a kezelési egység területén a fenti bekezdésben felsoroltak) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20) (Magyarázat: Lásd a kezelési egység kezelési javaslatának indoklásánál)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok.

Javasoljuk a kezelési egység területén a felújítást a fészkelő fokozottan védett madárfajokra vonatkozó korlátozások figyelembe vétele mellett a táj- és termőhelyhonos fafajokkal végezni, mivel a

tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), mezei szil (*Acer campestre*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*), szürke nyár (*Populus × canescens*), fehér fűz (*Salix alba*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*) és vadalma (*Malus sylvestris*).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható. A kis területű faállományokban rendszeres fahasználatot nem javasolunk.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület főképp tájidegen fajokból áll. Gyakori az ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), akác (*Robinia pseudo-acacia*), ecetfa (*Ailanthus altissima*). A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Nem várható a hazai fafajokból álló faállományok gyors, spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor számos olyan rovarfaj (pl.: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) tápnövényei kerülnének a tervezési területre, amelyek most a tápnövény hiányában nem lehetnek jelen.

A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely).

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozások (MAGYAR RAGADOZÓMADÁR-VÉDELMI TANÁCS, 2010; PONGRÁCZ & HORVÁTH, 2010)) betartása javasolt, különös tekintettel arra, hogy a hatályos körzeti erdőtervben ezek a korlátozások nem szerepelnek.

A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület szinte teljes egésze része a (HUHN10005) Jászság különleges madárvédelmi területnek, ahol számos fokozott védelemben részesülő madárfaj (parlagi sas (*Aquila heliaca*), kék vércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*)) fészkel. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya az országos állományhoz viszonyítva is jelentős, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A kezelési egységben megkülönböztetjük a kis területű faállományokat, amelyek a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyagnyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások, hiszen az évi fatömeg-növekmény minimális.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő. Ide tartoznak az ugarok is.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. Javasoljuk továbbá a zárvány szántóterületek (gyepekkel körbezárt, szántó művelési ágú szántók) gyepesítését. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások és a zárványszántók szántóból gyepé alakulnak).

(4) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható (SZ07).
- Évelő szálás pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni (SZ05).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel (SZ52). (Magyarázat: lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

Ezeket az ingatlanokat az alábbiakban soroljuk fel: Jászboldogháza 0146/16 a, 0146/17 a, 0148/11 f, 0209/1 c, 0209/1 d, 0227/17 c, 0227/24, 0230/10 b, 0230/26 a, 0230/29 b,d; 0230/30 b, 0230/31 c, 0230/32 b, 0230/33 b, 0230/35 c, 0230/39, 0230/40 b, d, f, 0230/41 a, c, 0230/42 b, d, 0230/43 f, 0230/45 a, 0230/47 b, 0236/2, 0236/7, 0236/8, 0240/15 g, 0259/22 b, 0262/34 b, 0269/13, 0269/15 b, 0275/12 a, 0275/13 b,c; 0275/17 b,c; 0275/18 b,c; 0275/19 b,c; 0275/20 b,c; 0275/21 b,c; 0275/22 b,c; 0275/23, 0275/28 c, 0275/9 c, 0290/7, 0312/23, 0312/26, 0312/27, 0312/30, 0312/33,

0312/37, 0312/39, 0312/40, 0312/41, 0312/42, 0312/43, 0312/44, 0312/45; Újszász 05, 05 c, 011/23, 011/24, 0142/29 c, 0142/9, 0144/12 a, 0144/28, 0146/1 a, 015/22 a, 0155/6 d, 016/1, 0166/16, 019/1 c, f, h; Szászberek 0116/11 f, 0196/1.

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban jelentős részben a jelölő élőhely (pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530*), valamint a jelölőnek javasolt síksági pannon löszgyepek (6250*) és a Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) állományai (3.2 és 3.3. térképmelléklet) voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges. Javasoljuk továbbá a zárvány szántóterületek (gyepekkel körbezárt, szántó művelési ágú szántók) gyepesítését. A kék vércse (*Falco vespertinus*) fészektelepek környéki szántók visszagyepesítésével a faj számára optimális táplálkozóhelyek alakíthatók ki, mely jelentősen javítja a teljes tervezési területet képező (HUHN10005) Jászság különleges madárvédelmi terület jelölő madárfajának életfeltételeit.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyepé alakulnak). A jelölő élőhely, a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) kiterjedése így akár 10-20%-kal is növekedhetne. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása.

Mivel a Natura terület teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is, szükséges a jelölő madárfajok védelme érdekében kezelési javaslatok megadása.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórós sziki kocsorddal. Egyetlen folt tartozik ide, mintegy 500-600 töves sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) állománnyal.

A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) állományának (lásd 3.4. térképmelléklet) hosszú távú megőrzéséhez szükséges a mezőgazdasági tevékenységet a faj igényeivel összehangolni.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Kaszálás június 30. után lehetséges (GY73).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományaira nézve fokozott veszélyt jelenthet a legeltetés. A lepkefaj populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a sziki kocsordos gyepek egyáltalán nincsenek legeltetve. Ha tehát van rá mód, úgy biztosítani kell, hogy a faj élőhelyein ne folyjék legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fűszárú vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve. A faj speciális igényeihez és az időjárási viszonyokhoz való igazodást a kaszálási terv biztosítja.

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyén lévő sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron kezelés alá vonni. Ha mindenképpen szükséges, úgy a sávos kaszálás engedélyezhető, de ez egy-egy évben legfeljebb a terület 1/3-át érintse, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban), mert így minden területrész "pihen" néhány évet, mindamellett ez elegendő lehet a cserjék terjedésének megakadályozására is. Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyepterület egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisítését eredményezheti. Mivel továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra. A kezelési

egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. – augusztus 20. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A felmérés időszakában meghatározott közönséges ürge-élőhelyek. A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a jelölő közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának (lásd 3.6. térképmelléklet) hosszú távú megőrzéséhez szükséges a mezőgazdasági tevékenységet a faj igényeivel összehangolni.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): ürmöspuszták (F1a), szikes rétek (F2)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás (GY18).
- Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha (GY42).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület kevesebb, mint 1%-án igazolódott be minden kétséget kizáróan a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) jelenléte. A pontosan nem meghatározható egyedszámú állomány min-

den külső (természetes és emberi), valamint belső (kórokozók és genetikai leromlás) hatásra nagyon érzékeny és fennmaradása is kritikus. A faj fennmaradásának biztosítása érdekében a meglévő állomány védelme és a terjedés lehetőségeinek biztosítása elsődleges feladat. Ennek érdekében a megfelelő mértékű legeltetést az állomány lelőhelyén és annak környezetében szükséges biztosítani, elsősorban a magasabb, víz időszakos hatásától mentes térszíneken.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek mocsári növényzete. Nád, sások, gyékény, pántlikafű, tavi káka, zsióka uralta növényzet, esetleg kevés nyílt vízzel. A teljes területre igaz, hogy nem jellemzőek szikes tavak, csak szikesedő mocsarak. Jellemző a mocsárfoltok kaszálása és legeltetése is.

Ide tartozik továbbá mintegy 40 kis területű anyagnyerő, jellemzően mocsári növényzettel

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapszöszvényzet (OG), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgyödrök, mesterséges löszfalak (U7)
- Natura 2000 élőhelyek: részben pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A kezelési egység esetében javasoljuk vizsgálni annak lehetőségét, hogyan lehet a mocsarak vízállapotát javítani.

Vízgazdálkodás

A mocsarak közösségeinek védelme érdekében ennek a kezelési egységnek a területén a vízelvezetés tiltása szükséges, illetve a KE-2 kezelési egység esetében leírtak fogatosítása.

(4) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás (V06).

- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos (V07).
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell (V42).
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével (V46).
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető (V56).
- Nádat deponálni, válogatni a területen tilos (V58).

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatokat a Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok c. fejezet „Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” c. alfejezetében, valamint a 3.2.2. „Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” c. fejezetben tárgyaljuk.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén jelenleg többféle kezelési formával lehet találkozni, az enyhe legeltetés a vizes élőhelyek esetében javasolható.

Az életközösségek védelme érdekében szükséges a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetése. Továbbá a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása. Az anyagnyerő gödrök betemetése nem kívánatos, megfelelő szaporodóhelyeket kínálnak a közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) számára.

A kezelési egységet alkotó mocsárfoltok és az azokkal érintkező üde gyeppek a közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) fő előfordulási területei a Natura 2000 területen belül. Főképp Újszász: Nagy-ménesjárás, Ökör-járás, Szunyogos; Jászboldogháza: volt Aranykalász Tsz. környéki gyeppek nedvesebb részei, Csíkos-csatorna (Nagy-ér) medrének egyes részei, peremi élőhelyei a főbb előfordulási területek (lásd 3.4. térképmellékletek). Általában nem rossz állapotúak, de érdemes lehet megfontolni legelésbizárt, vagy kíméletesen kaszált területek létrehozását ezeken a részekben, a faj állományának fennmaradása érdekében. A mocsarak további kiszáritása ellentétes a természetvédelmi érdekekkel. A korábban többféle céllal létrehozott és már nem működő sűrű csatornahálózatok, amelyek vizes élőhelyeket is érintenek, felszámolandók. Funkciójukat nem töltik be, tájképi romboló hatások jelentős, akadályozzák a felszínközeli víz természetes gravitációs áramlását. A beavatkozás a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*), valamint a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) élőhelyeinek hosszú távú fenntartását biztosítja (lásd 3.5. térképmellékletek).

KE-8 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** csatornák, árkok és ezek rézsűin esetlegesen felnőtt cserjések és fasorok. Ide tartoznak az Egyesült-Tápió (Tápió (I. sz.)-főcsatorna), Nagy-ér (Csíkos-csatorna), a Tápió-lecsapolócsatorna (Tápió-öntözőcsatorna) érintett szakaszai. Általában szárazak voltak a felmérés időszakában, de előfordul hínaras vízfolyás is (pl. Egyesült-Tápió).

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassárrétek (B5), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A kezelési egység esetében az egyes csatornák megszüntetésének, másrészt vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is vizsgálni kell, amelyek megvalósítása a KE-2 és KE-7 egységekre hat pozitívan elsősorban.

Vízgazdálkodás

A kezelési egységgel kapcsolatosan szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi. A csatornák megszüntetése, betemetése elsősorban a korábban vélhetően lecsapolási céllal sűrűn beárkolt területeken merülhet föl. A nagyobb csatornák esetében (Egyesült-Tápió (Tápió (I. sz.)- főcsatorna), Nagy-ér (Csíkos-csatorna), Tápió-lecsapolócsatorna (Tápió-öntözőcsatorna)) a medrek jelenlegi állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás, amelynek előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény. Ezzel kapcsolatosan a következő javaslatok tehetők.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15. - november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen un. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztzelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-

ából az üledék, ill. a mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztzelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

(4) Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások és tiltások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz: az erdős előírásorokat a vízfolyásokat kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg. Indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai oldal”).

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokon belül az "Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés", valamint a Vízgazdálkodás c. fejezetben fejtettük ki, de megemlíjtük a 3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés c. fejezetben is.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A vízvisszatartáshoz, illetőleg a vízpótláshoz kapcsolódó intézkedések elsősorban a KE-2 és a KE-7 kezelési egység vízgazdálkodási viszonyainak javítását tűzi ki célul, melynek várhatóan számos jelölő faj állományára (az említett kezelési egységeknél kifejtve) lesz pozitív hatással.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a vízi életközösségek, jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai oldal”). Ezek mellett, mivel a Natura terület teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület része is, szükséges madárvédelmi okokból is területi korlátozások egyeztetése a természetvédelmi kezelővel, mivel a csatornákat kísérő fasorok fészkelési lehetőséget nyújtanak több fokozottan védett és jelölő madárfajnak is (kerecsensólyom (*Falco cherrug*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), szalakóta (*Coracias garrulus*), kék vércse (*Falco vespertinus*)).

KE-9 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** horgásztó a Bogárzó dűlön (Szászberek)

(2) **Érintettség vizsgálata**

- ÁNÉR élőhelyek: állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) **Gazdálkodáshoz köthető támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) **Önkéntesen vállalható előírások**

- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(4) **Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok**

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat**

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) **Kezelési javaslatok indoklása**

Általános természetvédelmi célkitűzés, hogy az idegenhonos halfajok terjedése nem elősegítendő. Az idegenhonos halfajok telepítése esetén azok könnyen a Zagyva-folyóba juthatnak, illetve onnan egyéb területekre, ahol az őshonos halfajokat kiszoríthatják élőhelyeikről.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírás szerűen a kezelési egységekben (KE), jelennek meg. Élőhelyrekonstrukciós javaslatokat a KE-2, KE-3, KE-4, valamint a KE-7 és KE-8 kezelési egységeknél fogalmaztunk meg.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

- nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-5-ös kezelési egység biztosítja.
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-2-es és a KE-7-es kezelési egység biztosítja.

- vöröshasú unka (*Bombina bombina*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-2-es és a KE-7-es kezelési egység biztosítja.
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-7-es kezelési egység biztosítja.
- közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) – A faj állományainak tervezési területen belüli védelmét a KE-6-os kezelési egység biztosítja.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további fajvédelmi intézkedés fogantatása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

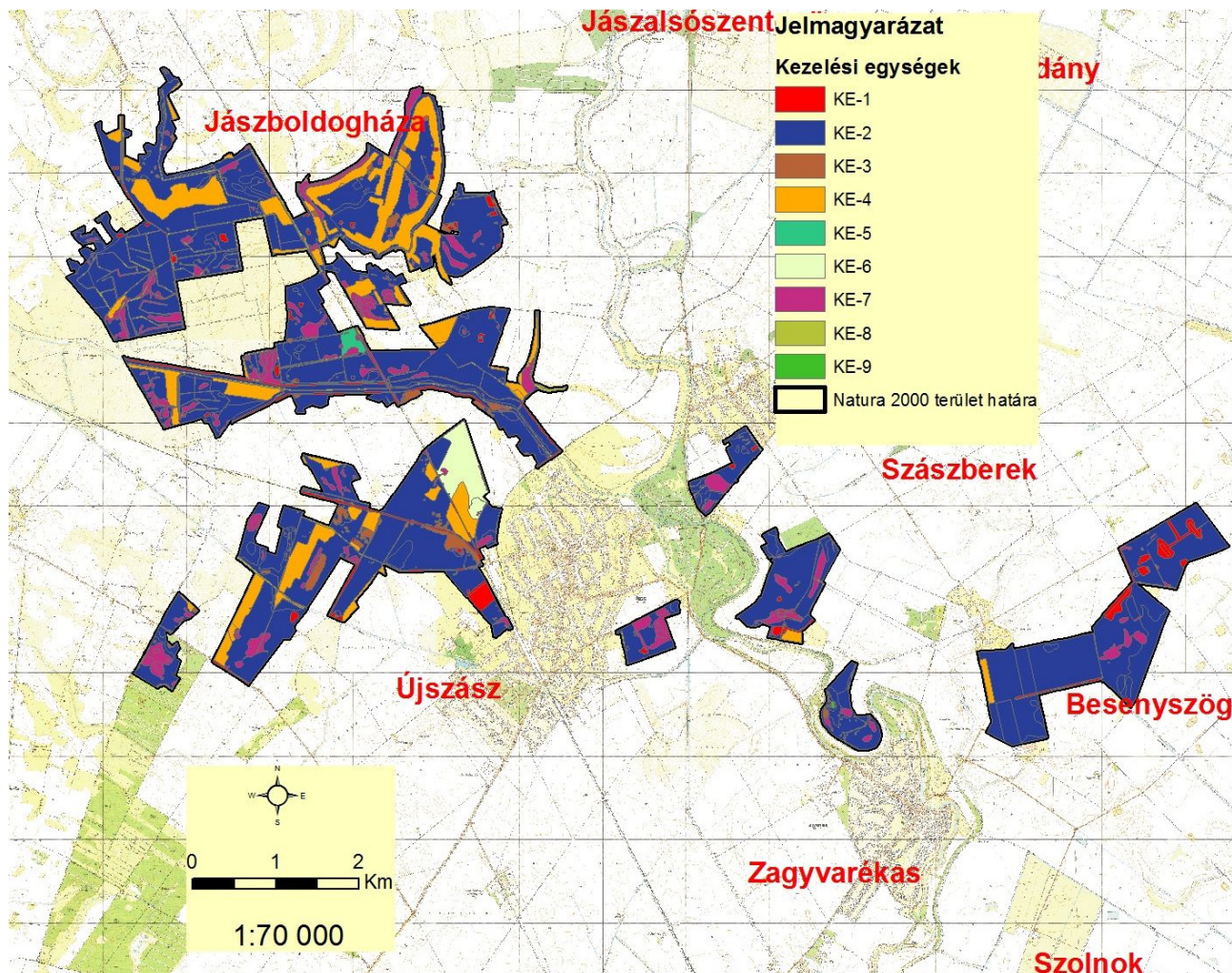
A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10-12 évente. Javasolt a jelölő élőhely (1530*) állományainak állapotát is 1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan. A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hullófajok (*Bombina bombina*, *Emys orbicularis*) a NBmR protokoll szerint javasolt monitorozni.

A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámoláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze az Újszász-jászboldogházi gyepek (HUHN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá a Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10005) része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a lápként oltalmat élvező „ex lege” védett terület, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik. A tervezési terület kis része a Tápió-Hajta Vidéke TK része; a vonatkozó jogszabály a 19/1998. (VI. 25.) KTM rendelet a Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet létesítéséről.

A Natura 2000 területen a szántók és gyepterületek döntő hányada magántulajdonban van. A terület erdeinek döntő része állami tulajdon, kisebb része (főként a tájidegen faültetvények) magántulaj-

donban vannak, illetve néhány hektár erdő közösségi tulajdonú. A tervezési területen nem található a Hortobágyi Nemzeti Park vagyongazdálkodásában lévő terület.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján az Újszász-jászboldogházi gyepek kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Jászboldogháza, Szászberek és Újszász települések közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok terület-nagyságának megközelítőleg 95 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
U5CE8-5-10	69,81	67,04	-
U7318-J-10	77,53	76,58	-
U8DM8-H-10	81,36	79,9	-
U0X7A-E-10	32,79	32,11	-
U0P19-X-10	36,07	33,09	-
UNLM7-3-10	39,8	25,52	KAT20
UJEU7-Y-10	31,42	29,4	-
UACE7-9-10	56,19	53,55	-
UFA77-6-10	5,95	5,13	-
UFCE7-E-10	16,99	16,52	-
UDEU7-U-10	14,15	13,41	-
UDJ77-A-10	24,18	23,59	KAT20
UCX77-P-10	9,09	9,04	KAT20
UC7U7-L-10	72,58	70,59	-
U9EU7-Q-10	32,67	31,5	-
UA1U7-C-10	22,98	22,22	-
UA5E7-3-10	27,02	22,57	KAT20
U7917-P-10	91,53	88,01	KAT20
U9DM7-H-10	22,63	20,97	KAT20
UFD7-N-10	4,01	0,0	-
UFEU7-W-10	15,88	15,46	KAT20
U9Q77-E-10	16,03	15,46	KAT20
U9X77-M-10	34,65	32,98	KAT20
UN7U7-W-10	5,4	4,93	KAT20
UA477-U-10	5,68	0,98	-
UC477-V-10	9,73	9,29	KAT20
UJX77-V-10	12,88	9,96	KAT20
UKH17-8-10	3,22	2,69	KAT20
U8DM7-F-10	49,77	47,92	KAT20

U7X77-K-10	53,81	51,67	-
U8TM7-V-10	15,25	12,47	KAT20
UF477-Y-10	14,61	13,6	-
U6TM7-T-10	20,36	17,04	-
U70M7-1-10	8,39	5,86	-
U5MU7-T-10	27,9	27,07	-
U5KE7-A-10	85,35	83,41	-
UJ317-T-10	0,94	0,79	-
UEYE7-1-10	26,53	25,43	KAT20
UF1U7-H-10	21,52	20,73	KAT20
U57U7-D-10	43,84	43,46	-
U60M7-Y-10	78,59	75,96	KAT20
U6X77-J-10	8,09	6,36	KAT20
U6RE7-K-10	54,43	51,2	KAT20
U6H17-V-10	27,24	25,8	KAT20
U55E7-W-10	52,89	51,19	KAT20
UEJ77-C-10	36,42	35,53	KAT20
U3LM7-H-10	82,74	79,89	-
UEH17-4-10	22,16	22,16	-
U3J77-1-10	12,53	11,98	-
U3W17-6-10	11,96	11,77	-
UN317-X-10	18,79	18,52	-
U2YE7-M-10	21,43	21,05	-
U21U7-3-10	22,39	22,15	-
U2A77-R-10	16,34	15,6	-
U2TM7-N-10	34,61	34,61	-
U2UU7-W-10	10,89	10,62	-
U2MU7-P-10	7,4	6,93	-
U3RE7-F-10	11,55	10,61	KAT20
U3UU7-X-10	7,96	7,02	KAT20
UEUU7-9-10	2,75	2,6	KAT20
UEEU7-V-10	21,19	20,1	KAT20
U2X77-D-10	24,24	24,24	KAT20
U3MU7-Q-10	66,85	61,5	KAT20
UN477-6-10	10,09	9,25	KAT20
U2917-J-10	24,27	23,79	-
U3EU7-J-10	30,15	29,66	KAT20
UNCE7-M-10	31,99	31,2	KAT20
UN1U7-P-10	7,45	7,28	KAT20
U2H17-Q-10	9,3	9,06	-
U3X77-E-10	73,95	72,1	KAT20
U5477-N-10	4,71	4,71	KAT20
U4RE7-H-10	49,25	48,16	KAT20

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a vidékfejlesztéért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően különböző összegű lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazda-

sági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

Az Újszász-jászboldogházi gyepek fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználatra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. Az Újszász-jászboldogházi gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalat alapján ösztönzik a terület-használatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. Az Újszász-jászboldogházi gyepek Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.

- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a cserjésedés, fásodás meghatározott (de az egyes területekre differenciált mértékű) visszaszorítását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.1. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.2. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merül fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokká (Jászboldogháza, Szászberek, Újszász).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek voltak a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20081.htm>).
3. A tervekészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a vadásztársasággal, a gazdálkodókkal, a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelő-

ség), vízügyi igazgatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

4. Az önkormányzatok képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. **Fórum** (2014. augusztus 22. Újszász, résztvevők száma: 9 fő): A fent részletezett tájékoztatási lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekszik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadász-társaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a zöldhatóság, a vízügyi igazgatóság és az erdészeti igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 22. Újszász, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kjTT természetvédelmi óra által vezetett terepbejárásra volt lehetőség, amely során személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20081.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. az Újszász-jászboldogházi gyepek Natura 2000 területtel érintett települések (Jászboldogháza, Szászberek, Újszász) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 15),

3. a kJT területén működő vadásztársaság (Újszászi Földtulajdonosi Vadászati Közösség, Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadász Szövetség) képviselői,
4. területileg illetékes falugazdászok (összesen 2),
5. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
6. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
9. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
10. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Jászboldogháza település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Szászberek település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Újszász település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 15-an)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

	társadalmi egyeztetésről				
Vadásztársaság (Újszászi Földtulajdonosi Vadászati Közösség, Jász-Nagykun-Szolnok megyei Vadász Szövetség)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 2-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, fórumon részt vett	e-mail	igen	Megalapozó dokumentáció 1.3.3.4. Vízgazdálkodás fejezet adatai
Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	e-mail	a tervet elfogadták, további észrevétel nem volt	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	ügyféli minőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette
Nemzeti Agrárkamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A terület a Jászság kistájon helyezkedik el. Mozaikos szerkezetű szikesedő rétek, igen jó természetességű foltokkal. Legjelentősebb természeti értékek a fátyolos nőszirm, parlagi sas, kék vércse, szalakóta. Kiemelt fontosságú cél a Pannon szikes sztyeppék és mocsarak élőhelytípus és a közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) természetvédelme.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Mérsékelt meleg-száraz és a meleg-száraz övezet határán elterülő kistáj. Évente 2000 óra körüli napsütést élvez. A hőmérséklet évi és vegetáció időszaki átlaga 10,1-10,3 °C, ill. 17,5 °C. A csapadék évi mennyisége 510 és 520 mm között változik, de a DNY-i részeken kevéssel meghaladhatja az 530 mm-t. Az ariditási index 1,35 körüli, DNY-on 1,30 körüli. Uralkodó szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélesség 2,5 m/s körüli. Az éves középhőmérsékletek változásának területi eloszlását figyelembe véve az 1980-2009. közötti időszakban, a tervezési területre vonatkoztatva 1,4-1,5 °C-os hőmérséklet emelkedés tapasztalható. Az elmúlt 50 év csapadékviszonyait figyelembe véve viszont kismértékű csökkenés (0-5%) tapasztalható. A fentiek miatt az érintett tervezési területen a klimatikus viszonyok a jelenleginél kicsit melegebb és szárazabb irányban fognak elmozdulni.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Zagyva Jászberény alatti 90 km-es szakaszának a medencéje. Ezen a részen csak két mellékvíze van: balról a Tarna, jobbról a Tápió. Száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. 2 kis természetes tava jelentéktelen, de 5 mesterséges tározója és halastava eléri a 100 ha-t. A talajvíz mélysége 2-4 m között van, de a Tápió mentén van 2 m-nél magasabb vízállású terület is. Mennyisége jelentéktelen. A kémiai jelleg túlnyomóan nátrium-kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. A rétegvíz mennyisége csekély. Az artézi kutak mélysége kevéssel haladja meg átlagban a 100 m-t. Feltételezhetően a z érintett tervezési területen a klimatikus viszonyok a jelenleginél kicsit melegebb és szárazabb irányban fognak elmozdulni, melynek eredményeként a tervezési területeken a talajvíz mélyebbre vándorlása, és a vizes élőhelyek kiszáradásának, vízhiányos időszakának kitolódása fog jellemezni.

1.1.3. Talajtani adottságok

A talajtakaró 97%-a a Zagyva és a Tarna által lerakott finoman szemcsézett, agyagos hordalékanyagokon és az arra 1-4 m vastagságban települt lösztakarón képződött, míg a folyókat kísérő homokdűnesorokon humuszos- és csernozjom jellegű homoktalajok találhatóak, összesen 3%-nyi területen. A táj legtermékenyebb taljai a csernozjom és a réti csernozjom. E talajok vályog mechanikai összetételűek, kedvező víz- és tápanyag-gazdálkodásúak. A kistáj legnagyobb kiterjedésű talajtípusa az agyagos üledékeken képződött, agyagos vályog mechanikai összetételű, nagy szervesanyag-tartalmú mészes réti talaj. A szikes talajok kiterjedése a tájban jelentős.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2013-2014-ben élőhely-térképezésre került sor (lásd térképmelléklet), az Általános Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) kritériumrendszerét követve. Az élőhely-térképezés során pontos adatokhoz jutottunk az élőhely-foltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához. Az alábbi táblázat összegzi a területen

megtalálható egyes élőhely-típusok kiterjedését. Hibridként való előfordulás esetében a domináns élőhely kiterjedése a mérvadó.

Élőhely neve	Á-NÉR kód	Kiterjedés fő élőhelyként (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Nádasok, gyékényesek, tavi kákások	B1a	34,6	1,8	-
Harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti növényzet	B2	55,2	2,8	-
Nem zombékoló magassárrétek	B5	97,5	5,0	-
Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak	B6	5,2	0,3	1530*
Csatornák, szabályozott patakok, mesterséges tavak parti zónájában és közvetlen partközeli víztestében kialakult fragmentális mocsarak és kisebb hínarasok	BA	36,4	1,9	-
Ártéri mocsárrétek	D34	29,3	1,5	6440
Ürmöspuszták	F1a	39,1	2,0	1530*
Szikes rétek	F2	1212,9	61,8	1530*
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	15,5	0,8	1530*
Padkás szikesek, vakszik	F5	0,8	0,0	1530*
Kötött talajú sztyeprétek (löss, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)	H5a	1,6	0,1	6250*
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	44,1	2,2	-
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	21,7	1,1	-
Magaskórós ruderális növényzet	OF	23,1	1,2	-
Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet	OG	16,0	0,8	-
Száraz cserjések	P2b	3,4	0,2	-
Idegenhonos inváziós cserjések	P2c	1,0	0,1	-
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	3,2	0,2	-
Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos erdők	RD _b	10,0	0,5	-
Spontán akácok	S6	25,4	1,3	-
Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	0,7	0,0	-
Agrár élőhelyek	T (T1, T10)	247,9	12,6	-
Egyéb urbán területek	U (U4, U7, U8, U10, U11)	39,0	2,0	-
tavak	U9	0,3	0,0	-
Összesen			100	

A terület jelentős részét pannon szikes sztyeppék és mocsarak élőhelytípusba sorolható szikes karakterű legelők és kaszálók borítják, köztük jelentős a szikes rétek és az ürmös szikes gyepek kiterjedése. A második leggyakoribb természetközeli élőhelyeknek számítanak a harmatkásás, békabuzogányos mocsári-vízparti élőhelyek, de számottevő a nádasok, gyékényesek kiterjedése is. Számos csatorna szabdalja fel a szikes legelőket, mocsarakat, de kultúrtáj révén jelentős a nagyüzemi szántóföldi kultúrák (12,6%) kiterjedése is. A kisebb kiterjedésű, nem őshonos fafajok alkotta erdősávok és fasorok megőrzése madárvédelmi szempontból jelentős. Fragmentumokban ugyan, de jelen vannak a sziki magaskórósok, melyek a nagy szikibagoly (*Gortyna borellii lunata*) élőhelyét képezik., kis populációjának fennmaradását biztosítják. A sóska-fajokban gazdag szikes rétek a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) kiemelt élőhelyei, megfelelő kezelésük (legeltetés/kaszálás) a faj tervezési területen belüli állományának megőrzése szempontjából indokolt. A nagyobb kiterjedésű, állandó vizű élőhelyek kiváló szaporodási lehetőséget biztosítanak a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

számára, ahol jelentős számban fordul elő hazánk egyetlen teknősfaja, a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) is. A tervezési terület teljes egészében a Jászság különleges madárvédelmi terület részét képezi. A pusztai környezetben található fasorokban az ember közreműködésének köszönhetően számos olyan, globális tekintetben veszélyeztetett, veszélyeztetettség közeli, vagy sérülékeny, hazánkban fokozottan védelem alatt álló ragadozómadár faj fészkel, mint a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kék vércse (*Falco vespertinus*), vagy a kerecsensólyom (*Falco cherrug*). Táplálékukat részben a pusztai környezethez kiválóan alkalmazkodott közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) és a molnárögörény (*Mustella eversmannii*) állomány képezheti. A pusztai facsoportok, mezővédő erdő-sávok számos vártamadár, így a ritkább szalakóta (*Coracias garrulus*), vagy a gyakoribb búbosbanka (*Upupa epops*) és kis örgébics (*Lanius minor*) költését teszik lehetővé. A jószágállások környéki kopár élőhelyek a madárvédelmi területen szintén jelölőnek számító parlagi pityer (*Anthus campestris*) számára biztosít megfelelő táplálkozó- és fészkelőhelyet.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B
6250* (újonnan előkerült)	Síksági pannon löszgyepek	Javasolt érték: D
6440 (újonnan előkerült)	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hez tartozó mocsárrétjei	Javasolt érték: D

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhely előfordulási területeit lásd a 3.3. mellékletben. Általánosan jellemző élőhely, alapvetően meghatározza a Natura terület képét. A magasabb térszinteken szárazabb, a mélyebb részeken, csatornák, egykori lecsapolt medrek környezetében lényegesen üdébb állományok jellemzőek.
Élőhely kiterjedése a területen:	1178 ha. Az aktuális felmérés során kapott érték 1273 ha. . Az eltérés oka, hogy a mostani felmérésekkel pontosabb becslést tudunk megadni.
Élőhely jellemzése:	A hatalmas kiterjedésű élőhelyfolt erősen mozaikos képet mutat. Mind emberi létesítmények (tanyák, mezőgazdasági létesítmények, csatornák, szántók, stb.) szabdalják fel, illetve a természetes domborzati viszonyok is megjelennek. A nagy szikes rétfoltok, melyeket főként kaszálnak jó szerkezetűek, jellemző a magyar sóvirág (<i>Limonium gmelinii</i> subsp. <i>hungarica</i>), a sziki üröm (<i>Artemisia santonicum</i>), a mélyebben fekvő üdébb foltok a kiszáradás miatt gyomosodtak, ugyanakkor megjelennek a tipikus fajok, mint a bárányparéj (<i>Camphorosma annua</i>) vagy a homoki ballagófű (<i>Salsola kali</i>). A magasabban fekvő, üde szikfok szerű állományok pedig a túlzott taposás miatt felnyíltak. Elszórtan, megjelennek magaskórós foltok, melyre a réti őszirózsza (<i>Aster sedifolius</i>) és a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) jelenléte utal. Részterületek kezeletlenek, ezek időnként jelentősebb vízborítást kaphatnak, illetve mint a terület délnyugati részén tapasztalható gyomos uniform állományok a korábbi állattartás miatt fordulnak elő.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok besorolása 2-es ill. 3-as kategóriájú a Seregélyes-féle skálán. Egy-egy nagyobb, mozaikosabb, fajgazdagabb

	állománynak adtunk 4-es értéket. Jobb vízellátottságú években valószínűleg inkább a nagyobb érték felé mutathat.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Az élőhely alapvetően nem veszélyeztetett, bár az éghajlati változásokkal az ide tartozó (al)típusok között súlyponteltolódás következhet be, pl. a szikes rét felől az ürmös szikesek irányába.
Veszélyeztető tényezők:	<p>Az élőhely jellegét alapvetően megváltoztató beavatkozások, mint a beszántás, a hosszú távú (több hónapos nyári) elárasztás, vagy a terület teljes lecsapolása. Az állattartás teljes felhagyása is problémás, ennek következtében idegenhonos inváziók előretörése várható.</p> <ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • intenzív legeltetés • Inváziós fajok jelenléte • Belvízviszonyok megváltoztatása

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C
II., IV.	skarlatbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II., IV.	dunai tarajos göte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	D
II., IV.	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D

közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Jelenlegi ismereteink szerint egyetlen állomány van a területen: Újszász: Széles-tó. A faj előfordulási területeit lásd a 3.3. mellékletben.
Állomány nagyság (jelölés):	50-100 egyed
Állomány nagyság (tervkészítés):	P előfordul A terv írásának időpontjában mintegy 25 lyuk volt ismert, az állomány pontos nagysága nem ismert

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány nagyság erősen fluktuál. Évekig a kimutatható-sági szint alatt volt. A mostani egyedszám nagyjából megfelel a Natura adatlapon szereplő értéknek
Faj veszélyeztetettsége:	Jelentős. Az állomány hosszú távú fennmaradása megfelelő száraz területek megléte és erős legelés függvénye
Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyeztető tényezők adhatók meg: gyepterület átalakítása szántóvá kaszálás felhagyása/hiánya pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya árvíz és csapadékmennyiség növekedése A legfontosabb veszélyeztető tényező a területkezelés nem megfelelő volta, a legeltetés alacsony intenzitása és kis területi kiterjedése a kaszáláshoz és a kezeletlen területrészekhez képest. A kaszálás jelenlegi gyakorlata sem megfelelő a faj számára, mivel csak a már magasra nőtt szénát kaszálják le a gazdák. A csapadékos években a talajvízszint megemelkedése mind a föld alatt telelő, mint az aktív ürgéket veszélyezteti.

1.2.3.1. Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	D, újonnan javasolt érték: C
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D, újonnan javasolt érték: C
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	D, újonnan javasolt érték: C
II., IV. (újonnan előkerült)	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	Javasolt érték: C

Jelölő állatfajnak javasolt közösségi jelentőségű állatfajra vonatkozó részletes információk

nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Kutatásaink során Natura 2000 terület határain belül mindössze egyetlen, hozzávetőlegesen 700 töves sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) állomány vált ismertté, melyben észleltük a lepkefaj egyedeit. (Lásd 3.4. térképmelléklet)
Állomány nagyság (jelöléskor):	P előfordul

Állománynagyság (tervkészítéskor):	<p>(70-80 egyed)</p> <p>A megalapozó vizsgálatok során előzetes terepi tájékozódás, valamint szakemberek véleménye alapján kerültek kijelölésre, majd bejárásra a faj potenciális élőhelyei, mely terepbejárás a térség összes releváns tereppontjára kiterjedt.</p> <p>Ennek eredményeként a felmérés alkalmával talált egyetlen sziki kocsordos gyepben összesen 5 nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) került regisztrálásra. A sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) korábbi előfordulásaként ismert Baranyi-tanya környékén a növényfaj jelenléte 2013-ban nem volt kimutatható. A felkutatott élőhely kiterjedése 1,649 ha, amely a Natura 2000 terület teljes területének 0,084%-át képezi.</p> <p>A Natura 2000 természetmegőrzési területen élő nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) populáció teljes becsült egyedszámát a megvizsgált sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) tövek, és a regisztrált egyedek mennyiségének alapulvételével, a térségben található állomány összes becsült tőszámára vetített extrapolálással határoztuk meg.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján pontosabb becslést tudunk megadni
Faj veszélyeztetettség:	A faj veszélyeztetettsége a Natura 2000 területhatáron belül felkutatott állomány egyedszáma és kiterjedése, valamint az élőhely természeti állapota alapján alacsony mértékű. Ha a sziki kocsordos gyepet a jövőben nem érik a lepkefaj fejlődése szempontjából számottevően negatív hatások (például az érzékeny stádiumokban végzett, teljes hatókörű kaszálás, legeltetés, továbbá jelentősebb árvizek), úgy a Natura 2000 természetmegőrzési területen élő populáció jó állapotban, hosszú távon is megőrizhető.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás • Belvízviszonyok megváltoztatása <p>Potenciális:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • Diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt • Árvíz

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A Natura 2000 természetmegőrzési terület határain belül megvizsgált potenciális élőhelyek közül összesen 7 biotópban mutattuk ki a lepkefaj jelenlétét. (Lásd 3.4. térképmelléklet)
Állománynagyság (jelöléskor):	P előfordul
Állománynagyság (tervkészítéskor):	<p>500-600 egyed</p> <p>A megalapozó vizsgálatok során előzetes terepi tájékozódás, valamint a Natura 2000 adatlap és a légi felvételek áttekintése alapján kerültek kijelölésre, majd bejárásra a faj potenciális élőhelyei, mely terepbejárás a térség csak-</p>

	<p>nem valamennyi releváns terepi helyszínére kiterjedt.</p> <p>Ennek eredményeként a felmérés alkalmával összesen 7 biotópban a faj 18 példánya került regisztrálásra. Az így felkutatott élőhelyek együttes kiterjedése 29,94 ha, ez a Natura 2000 terület teljes területének 1,525%-át képezi. A megfigyelt egyedszámok az élőhelyek mérete szerinti sorrendben a következőképpen alakultak: 1. 14.983 ha (4 példány); 2. 6.150 ha (6 példány); 3. 2.634 ha (1 példány); 4. 2.292 ha (3 példány); 5. 1.771 ha (1 példány); 6. 1.342 ha (1 példány); 7. 0.768 ha (2 példány).</p> <p>Természeti adottságoktól, a biotóp növényzeti struktúrájától, valamint területétől függően 3 esetben 2x100 m, 1 esetben 1x150 m, 2 esetben 1x100 m, illetve további 1 esetben 1x50 m hosszúságú transzekt menti egyedszámlálást végeztünk. A terepi munka során átvizsgált gyepek nagysága a gyalogosan megtett út hossza (transzekt), valamint a gyakorlatban általánosan alkalmazott, mindkét oldalon, illetőleg felfelé 5-5-5 méteres észlelési limitek szorzatoként került meghatározásra. A bejárt területeken regisztrált imágók számát minden esetben arányba állítottuk az adott biotóp – poligonnal lehatárolt – teljes kiterjedésével, majd a felmért élőhelyek összegzett méretéhez képest extrapolálással számítottuk ki a Natura 2000 területen élő populáció becsült egyedszámát. Ennek alapján a Natura 2000 természetmegőrzési területen a lepkefaj hektáronkénti átlagos egyedszáma: $1 > [0,25 - 0,3]$ példány/ha.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján pontosabb becslést tudunk megadni
Faj veszélyeztetettség:	A faj veszélyeztetettsége a Natura 2000 területhatáron belül vizsgált állományok egyedszáma és kiterjedése, valamint a felmért élőhelyeinek természeti állapota alapján általában véve közepes mértékű. Ha ugyanakkor az érintett biotópok kezelése során érvényre jutnak a lepkefaj fejlődésmenete szempontjából alapvető fontosságú szempontok és elvek (különös tekintettel például a kaszálások hatókörére és ütemezésére, illetve az élőhelyek vízbázisának megtartására, továbbá növényzetük degradációjának vagy helyenként szukcessziójának megakadályozására), úgy a Natura 2000 természetmegőrzési területen élő populációk jó állapotban, hosszú távon is megőrizhetők.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás • Belvízviszonyok megváltoztatása • Idegenhonos, inváziós fajok jelenléte • Fajösszetétel változás, szukcesszió • Kiszáradás <p>Potenciális:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • Diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt • Árvíz

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
----------------------	----------

Faj előfordulásai a területen:	A vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) a területen található legtöbb vizes élőhelyen megtalálható, gyakori faj. (Lásd 3.5. térképmelléklet)
Állománymagyság (jelölés):	P előfordul
Állománymagyság (tervkészítés):	A megalapozó vizsgálat során az állománymagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságmérési mintavétellel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állománymagyságot a tervezési területen felmért vöröshasú unka szaporodó- és élőhelyek területére számítottuk ki (40.8 ha). Az állomány becsült denzitása 2537.4 ± 1204.7 egyed/ha, az alkalmas élőhelyek területére számítva $103\,525.92 \pm 49\,151.76$ egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állománymagyság 100 000 – 150 000 egyed.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján pontosabb becslést tudunk megadni
Faj veszélyeztetettsége:	A területen a vöröshasú unának nagy egyedsűrűségű, stabil állománya található, nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Aktuális veszélyeztető tényezőről nincs tudomásunk.

A területen újonnan előkerült, jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű faj:

mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A területen szórványos előfordulását tapasztaltuk, de az állandó vizű élőhelyeken általában előfordul. (Lásd 3.5. térképmelléklet)
Állománymagyság (jelölés):	Nem szerepelt a Natura adatlapon
Állománymagyság (tervkészítés):	500-900 egyed A megalapozó vizsgálat során az állománymagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságmérési mintavétellel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állománymagyságot a tervezési területen felmért élőhelyek területére számítottuk ki (40.8 ha). Az állomány becsült denzitása 11.43 ± 11.39 egyed/ha, az alkalmas élőhelyek területére számítva 466.34 ± 464.71 egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyed-

	szám minimumának kell tekinteni. A becslés alapján a területen az állománynagyság 500-900 egyed.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, korábban nem szerepelt az adatlapon
Faj veszélyeztetettsége:	Közepesen veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A mocsári teknős állományát veszélyeztető tényezőt nem tapasztaltunk, csak potenciális veszélyeztető tényezők adhatók meg: <ul style="list-style-type: none"> Idegenhonos inváziós fajok jelenléte Negatív hatással lehet a partról vízbe dőlt élő vagy holt faanyag eltávolítása, mivel ez a potenciális napozó helyek számának csökkenését okozhatja. A vizsgált mocsári teknős élőhelyeken nem figyeltünk meg idegenhonos teknősfajt, de néhány egyed jelenléte valószínűsíthető, amelyek potenciális vetélytársai lehetnek a mocsári teknősnek.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A tervezési területen egyéb jelentős faj nem került regisztrálásra.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) alapján jellemeztük.

1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Száraz gyepek, sztyeppék	5.00
Szikes gyepek és szikes mocsarak	60.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok)	20.00
Felülvetett gyepek	15.00
Összesen	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Részletes földhivatali nyilvántartási adatok híján a tervezési terület tulajdoni viszonyairól hozzávetőleges adatokkal rendelkezünk. A Natura 2000 adatbázis korábbi verziói alapján a szántók és gyepterületek döntő hányada magántulajdonban van. A terület erdeinek döntő része állami tulajdon, kisebb része (főként a tájidegen faültetvények) magántulajdonban van, illetve néhány hektár erdő kö-

zösségi tulajdonú. A tervezési területen nem található a Hortobágyi Nemzeti Park vagyonekezelésében lévő terület.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

Miként a Jászság egész térségében, a tervezési területen is a **szántóterületek** aránya rendkívül magas, mintegy 70% körüli. Nagytáblás (10 ha feletti táblaméretű) szántók teszik ki a terület nagyobb részét, a kistáblás szántóföldek pedig kisebb százalékát. A szántóterületek közül a kistáblás szántók a nagytáblás műveléshez képest természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, mezsgyék, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb élővilág fennmaradását teszik lehetővé. A kistáblás művelés előnye továbbá, hogy a mozaikos talajszerkezet adottságaihoz jobban képes idomulni.

Az intenzíven művelt; (kaszált, legeltetett), illetve a természetesebb állapotú **gyepterületek** összesített aránya valamivel a Natura 2000 területek országos átlaga felett van (65%). Ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszta. A térségben a gyepek hagyományosan legelőként hasznosultak, a növényzeti takaró is ennek a művelési módnak kedvez, illetve a legeltetés visszahatása is pozitív a gyepekre nézve. Az állatállomány csökkenése, valamint az istállózó tartás következtében a területek egy részén felhagytak a legeltetési gazdálkodással, ez a gyepes élőhelyek becserjésedését okozza. A becserjésedés mellett a gyepes élőhelyek fennmaradását veszélyezteteti továbbá a gyepek feltörése is. A gyepterületekhez kötődő fajok élőhelye ezáltal beszűkül, madárvédelmi szempontból ez a táplálkozóhelyek csökkenését jelenti.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A terület erdőállománya 4 részletben 11,2 hektáron helyezkedik el. Az érintett erdőrészeket magántulajdonban vannak.

Alapvetően a terület erdősültsége alacsony, a faállományok igen szórványosak. Az alrészletek körzeti erdőtervben meghatározott jelenlegi fatípusai egyrészt kocsányos tölgyes, másrészt egyéb kemény lombos faállományok. A távlati célállományok elegyes kocsányos tölgyesek, cseresek.

Az alábbi táblázat bemutatja az érintett erdőrészek területi kiterjedését és rendeltetését, illetve a faállomány jelenlegi és a célállomány szerinti összetételét.

Erdőrészlet	Kiterjedés (ha)	Faállomány	Célállomány	Felújítás jellege	Rendeltetés
Újszász 18A	3,99	Kocsányos tölgyes	Kőrises-kocsányos tölgyes	-	Természetvédelmi (védtett)
Újszász 20A	3,84	Kocsányos tölgyes	Kőrises-kocsányos tölgyes	-	Faanyagtermelő
Újszász 17A	2,22	Egyéb kemény lombos	Cseres	Tarvágás	Talajvédelmi
Újszász 17B	1,17	Egyéb kemény lombos	Cseres	Tarvágás	Talajvédelmi
Összesen	11,22				

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzethez tartozik.

Fő jellemzőiben homogén apróvadas területnek tekinthető. A vadgazdálkodási körzet országosan kiemelkedő mezei nyulas, fácános és őzes területeket tartalmaz.

A mezei nyúl állományai igen jók, gazdálkodási szempontból hagyományosan különösen a mezei nyúl befogása volt meghatározó. A körzet területén több területen maradt fenn jelentős fogolypopuláció. A körzetben a vaddisznó folyamatosan megjelenik, de tartós megtelepülése még nem következett be. A fogoly állománya országszerte kritikusan lecsökkent, a mezei nyúlé szintén évek óta csökkenőben van – a térségben is.

A szélsőségesen csapadékos évek – különösen vésztározás esetén – a mezei nyulak állományát jelentősen lecsökkentik, így történt ez 2010-ben is. Megfelelő élőhelyi adottságok (mozaikos, természetes elemekben gazdag élőhely) és táplálékbázis (őszi-téli kritikus időszakban) mellett ugyanakkor a nyúlállomány gyorsan képes regenerálódni. A Jászsági erdők nagyrészt monokultúrák, így vadeltartó képességük összességében gyenge. Az őzállomány a nyaras és a kocsányos-tölgyes telepítésekben okoz erdőgazdasági kárt.

Halászat, horgászat

Horgászat elsősorban a Zagyva alsó szakaszán (Szászberek alatt) jelentős. A kisebb vízfolyásokon elhanyagolható mértékű. Állandó csónakkikötő nincs a területen, horgászathoz kapcsolódó beruházások a Jásztelki Holt-Zagyván történtek (kotrás, stég, partbiztosítás). A rendszeresen horgászott vizeket a horgászat hatása a vízpartok rongálása, a parti növényzet elpusztítása, valamint a szemete-
lés kapcsán érződhet.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A terület fiatal, negyedidőszaki üledékekkel borított, feltöltött síkság. Vízirajzi szempontból a Zagyva vízgyűjtő-gazdálkodási alegységhez tartozik. A Natura 2000 terület a Zagyva és az Egyesült-Tápió (Tápió (I. sz.)-főcsatorna) vízfolyások vízgyűjtőjén található. További jelentős, a terület vízháztartását befolyásoló, és a Zagyvába torkolló csatornák a Nagy-ér (Csíkos-csatorna), a Tápió-lecsapolócsatorna (Tápió-öntözőcsatorna), a Kender-ér (Kender-éri-főcsatorna). Az (AEP458 kódú) Egyesült-Tápió a Zagyva folyó jobb parti mellékága, a Zagyva 26,680 fkm szelvényébe torkollik. Vízgyűjtőterülete 898,1 km². A vízgyűjtőgazdálkodási terv szerint természetes víztest, bár a Natura 2000 területen belül ásott medrű, és töltésezett, de a meder régi, az 1800-as években már megvolt. A Csíkos-csatorna és a Kender-ér természetes ősi medrekben húzódnak.

Mind vízmennyiségi, mind vízminőségi adottságok tekintetében a területen a belvízi illetve vízgazdálkodási célú vízkormányzások meghatározóak. Korábban egyes területrészekben sűrű árokrendszereket is kialakítottak, ilyenek található Jászboldogháza külterületén a Tápiótól É-ra (volt Aranykálász-Tsz-től D-DK-i irányba), illetve kisebb területen a Tápiótól D-re is (Nagy-lapos). Ez a terület mocsár volt a II. katonai felmérés térképeinek tanúsága szerint („Canalis-lapos”), vélhetően lecsapolóárkokról van szó.

Azóta ezek a csatornák funkciójukat veszítették, részben feltöltődtek, kedvezőtlenül befolyásolják a terület vízkezelési lehetőségeit, jelentősen csökkentik a terület tájképi értékét.

1.3.3.5 Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

Madárvédelmi szempontból jelentős veszélyeztető tényezőt az elektromos légvezetékek és tartóoszlopaik jelentik: a nagytestű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés illetve áramütés veszélye miatt.

1.3.3.8. Egyéb

Egyéb területhasználat a tervezési területet nem érinti.

2. Felhasznált irodalom

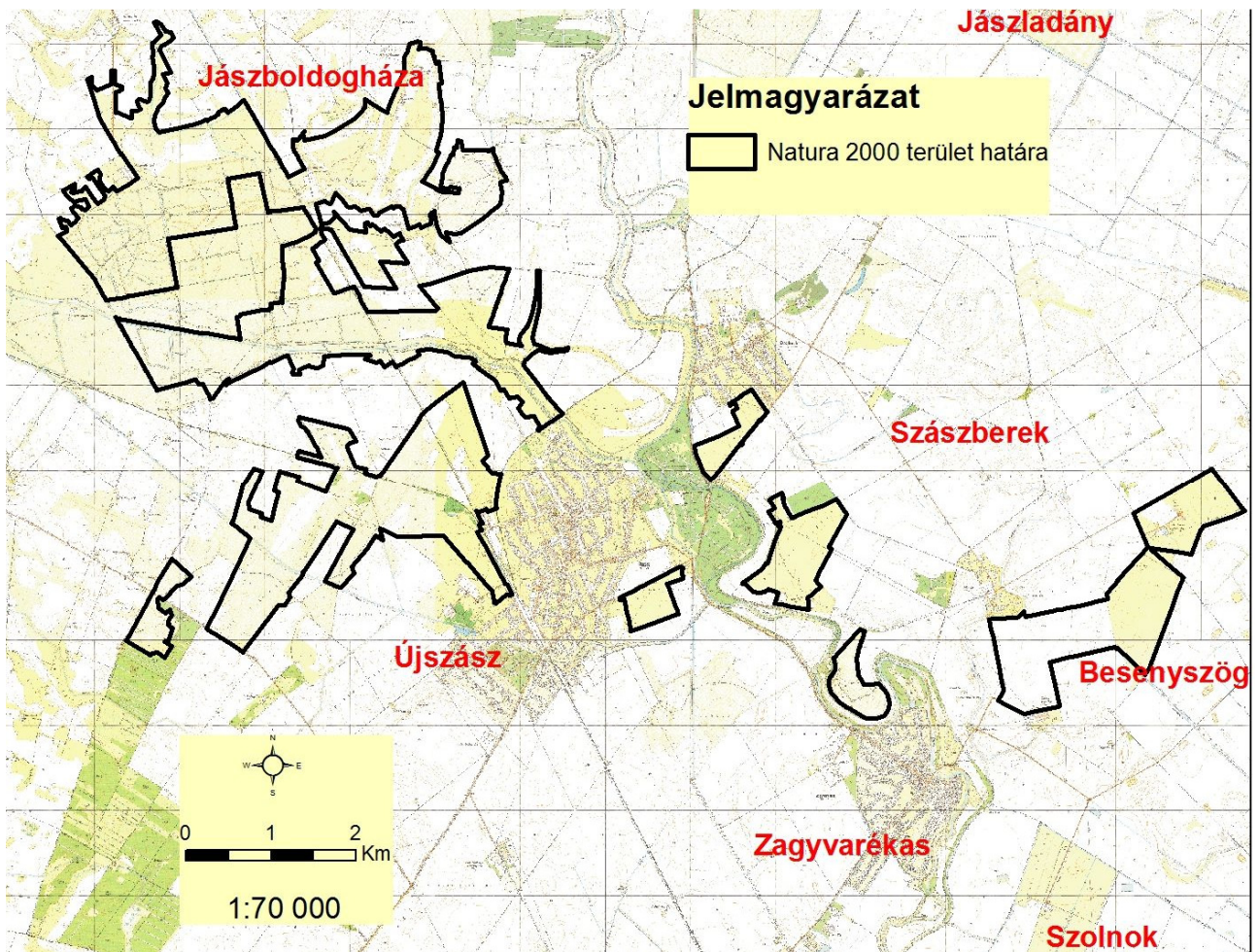
- Bakowski M., Filipiak A. & Fric Z. (2010) Foregoing behaviour and nectar use in adult Large Copper Butterflies, *Lycaena dispar* (Lepidoptera: Lycaenidae). – *Entomologica Fennica* 21: 49-57.
- BÁNÓ, L. (1943): *Hydroecia leucographa* Bkh. Budán. *Folia entomologica hungarica* 8: 102.
- BARANYI, T., KOROMPAI, T., JÓZSA Á. CS., KOZMA P. (2006): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838). In: Varga, Z. (ed.): *Natura 2000 fajok kutatása I. – Natura 2000 species studies I.* [Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi és Kulturális Értéktörző Egyesület, Debrecen. pp. 3-69.]
- Bihari, Z., Csorba, G. & Heltai, M. (Szerk.) (2007): *Magyarország Emlőseinek Atlasza*. Kossuth Kiadó, Budapest, pp. 360.
- BORKHAUSEN, M. B. (1972): *Naturgeschichte der Euroäischen Schmetterlinge nach systematischer Ordnung*. 4. Teil: *Der Phalaenen zweite Horde: Eulen* [Varrentrap C Wenner, Frankfurt. 809 pp.]
- BOURSIN, C. (1961): Zum Artikel von Herrn Friedrich König über *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71.]
- BUSCHMANN, F. (1998): Újra megtaláltam a „Jászági borelli-t”! [Folia Historico-Naturalia Musei Matrensis 23: 255-257.]
- CARBONELL, J., CERVELLO, A. (1991): Nova treballa de *Gortyna borelii* Pierret a Catalunya i altres heterocers recollist a Salo (Bages) el novembre de 1991. [Butlletí de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 68: 27-28.]
- CHALMERS-HUNT, J. M. (1972): Notes on the Discovery of the Larva and Pupa in Britain of *Gortyna borelii* Pierret: Fisher's Estuarine Moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 84: 52-53.]
- Duffey E. - The re-establishment of the large copper butterfly *Lycaena dispar batava* obth. on Woodwalton Fen National Nature Reserve, Cambridgeshire, England, 1969–73
- Duffey E. – Ecological studies ont he large copper butterfly *Lycaena dispar* HAW. Batavus OBTH. at Woodwalton Fen National Natura Reserve, Huntingdonshire
- DUMONT C, 1925-1926. Observations biologiques sur les *Hydroecia* Françaises. [Encycl. Ent. 1: 53-72.]
- DUMONT, C. (1909): Note sur *Gortyna borelii* Pierret (Lep. Noctuidae). [Bulletin de la Société Entomologique de France. 286-287.]
- Ebert G., (ed.) (1991) *Die Schmetterlinge Baden Württembergs, Band 2. Tagfalter II.* – E. Ulmer Verlag, Stuttgart, 535 pp.
- ERNST, M. (2005): Verbreitung der Haarstrangwurzeleule (*Gortyna borelii* Pierret 1837) in Hessen. [Naturschutz und Landschaftsplanung 37 (12): 376-383.]
- FISHER, J. B. (1971): *Gortyna borelii* Pierret (ssp. *lunata* Freyer?): a new British moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 83: 51-52.]
- Gedeon, Cs. I., Boross, G., Németh, A. & Vilmos Altbäcker, V. (2011): Release site manipulation to favour European ground squirrel *Spermophilus citellus* translocations: translocation and habitat manipulation. *Wildl. Biol.* 17: 97-104.
- GIBSON, C. (2000): The conservation of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep: Nocuidae). [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 1-5.]
- GOATER, B. (1973): A note on rearing *Gortyna borelii* Pierret (Lep., Noctuidae). [Entomologist's Gazette 24: 12–14.]
- GYULAI, P. (1987): Notes on the distribution of *Gortyna borelii lunata* Freyer in the Carpathian Basin. [Nota lepidopterologica 10 (1): 54-60.]
- HART, C. (1998-99): An estimate of the range and population levels of Fisher's estuarine moth (*Gortyna borelii lunata* Freyer), (Lep.: Noctuidae) in Essex, July and October 1996. [British Journal of Entomology and Natural History 11: 129-138.]
- HILL, J., RINGWOOD, Z. & ROUSE, T. (2002): Distribution and status of *Gortyna borelii* Pierret ssp. *lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae) in southeast England. [Entomologist's Record and Journal of Variation 114: 49-53.]
- IPPOLITO, R., PARENZAN, P. (1978): Contributo alla conoscenza delle *Gortyna* Ochs. Europee (Lepidoptera, Noctuidae). [Entomologica, Bari 14: 159-202.]
- JOYCE D & PULLIN A, 2002. *Gortyna borelii* pilot study. [December 2002. Unpublished report for English Nature.]
- Katona, K., Váczi, O & Altbäcker, V. (2002): Topographic distribution and daily activity of a European ground squirrel population in Bugacpuszta, Hungary. *Acta Theriologica* 47(1): 45-54.
- Kis, J., Váczi, O., Katona, K. & Altbäcker, V. (1998): A növényzet magasságának hatása a cinegési ürgék élőhelyválasztására. *Természetvédelmi Közlemények*, 7: 117-123.

- KOKOT, A. (2001-2002): *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) gatunek nowy dla fauny Polski. *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) new to the Polish fauna. [Acta entomologica silesiana 9-10: 87.]
- KOROMPAL, T., KOZMA, P. (2005): A *Gortyna borelii* lunata (Freyer, 1843) elterjedésének vizsgálata a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Lepidoptera: Noctuidae). [Folia Historico-naturalia Musei Matrensis 29: 209-212.o.]
- KOVÁCS, L. (1955): The occurrence in Hungary of *Hydroecia leucographa* Bkh., with new data on its life history. [Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 1. 323-329.o.]
- KÖNIG, F. (1941): A *Hydroecia leucographa* Bkh. új lelőhelyei a Bánságban. [Folia Entomologica Hungarica 6: 48-63.]
- KÖNIG, F. (1959): Beiträge zur Kenntnis der Lebensweise von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Folia Entomologica Hungarica (Series Nova) 12: 481-493.]
- KÖNIG, F. (1960b): Erfolgreiche Eizuchten von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 70 (5-7): 69-75.]
- Kühne L., Haase E., Wachlin V., Gelbrecht J., Dommain R. (2001) Die FFH-Art *Lycaena dispar* – Ökologie, Verbreitung, Gefährdung und Schutz im norddeutschen Tiefland (Lepidoptera, Lycaenidae). – *Märkische Entomologische Nachrichten* 3: 1–32
- Lafranchis T., Heaulme V. & Lafranchis J. (2001) Biologie, écologie et répartition du Cuivre des marais (*Lycaena dispar* Haworth, 1803) en Quercy (sud-ouest de la France) (Lepidoptera: Lycaenidae). – *Linneana Belgica* 18: 27-36.
- Lai G. B. & Pullin A. S. (2004) Phylogeography, genetic diversity, and conservation of the large copper butterfly *Lycaena dispar* in Europe. – *Journal of Insect Conservation* 8: 27-36
- LE CERF, F. (1911): Sur *Hydroecia leucographa* Bkh. var. *borelii* Pierret (Lep.). [Bulletin de la Société Entomologique de France. 217.]
- LE CERF, F. (1925-26): Caractères sexuels de quatre *Hydroecia* françaises. [Encyclopédie Entomologique, Série B, B/3 1: 73-87.]
- Martin L. A. & Pullin A. S. 2004. Host-plant specialisation and habitat restriction of an endangered insect, *Lycaena dispar* batavus (Lepidoptera: Lycaenidae). – *European Journal of Entomology* 101: 51-56 (part I: Larval feeding and oviposition preferences), 57-62 (part II: Larval survival on alternative host plants in the field).
- Martin L. A., Pullin A. S. - Host-plant specialisation and habitat restriction in an endangered insect, *Lycaena dispar* batavus (Lepidoptera: Lycaenidae) II. Larval survival on alternative host plants in the field
- NAGY, L. (1942): A *Hydroecia leucographa* Bkh. újabb lelőhelye Vácon. [Folia entomologica hungarica 7: 96-97.]
- Nicholls C. N. & Pullin A. S. (2003) The effects of flooding on survivorship in overwintering larvae of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar* batavus, and its possible implications for restoration management. – *European Journal of Entomology* 100: 65–72.
- Nicholls C. N. & Pullin A. S. (2000) A comparison of larval survivorship in wild and introduced populations of the Large Copper Butterfly (*Lycaena dispar* batavus). – *Biological Conservation* 93: 349–358.
- OROZCO I SANCHIS, A., OROZCO I SANCHIS, R. (1985): *Gortyna borelii* (Pierret, 1837) nou per a la Faun Iberica, i confirmacio de la presencia a Catalunya d'*Episema glaucina* (Esper, 1789) (Lepidoptera, Noctuidae). [Treballs de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 7: 49-50.]
- PEKARSKY, P. (1961): Ein fund von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71 (4): 44-45.]
- PIERRET, M. (1837): Description d'une nouvelle espèce du genre *Gortyna* (Treits). [Annales de la Société Entomologique de France VI: 449-451.]
- PLATTS, J. (1981): Observations on the egg-laying habits of *Gortyna borelii* lunata Freyer in the wild. [Entomologist's Record and Journal of Variation 93: 44.]
- PONGRÁCZ ÁDÁM - HORVÁTH MÁRTON (2010): Javaslat a fokozottan védett ragadozómadár- és bagolyfajok, valamint a fekete gólya fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra. Heliaca. 1. sz. 104-107. old.
- Pullin A. S. (1997) Habitat requirements of *Lycaena dispar* batavus and implications for re-establishment in England. – *Journal of Insect Conservation* 1: 177-185.
- Pullin A. S., Bálint Zs., Balletto E., Buszko J., Coutsis J. G., Goffart P., Kulfan M., Lhonoré J. E., Settele J. & van der Made J. G. (1998) The status, ecology and conservation of *Lycaena dispar* (Lycaenidae: Lycaenini) in Europe. – *Nota lepidopterologica* 21: 94-100.
- RADOVANOVIC, E. (1972): Pojava rijetke Noctuidae *Gortyna borelii* Pierr. u Jugoslaviji. [Acta entomologica Jugoslavica 7 (2): 71-72.]
- RAUCH, H. (1976): Die Zucht von *Gortyna borelii* (Lep., Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 86: 214-216.]
- RINGWOOD Z K, 2004a. The Ecology and Conservation of *Gortyna borelii* lunata (Lepidoptera: Noctuidae) in Britain. [PhD thesis, University of Essex.]

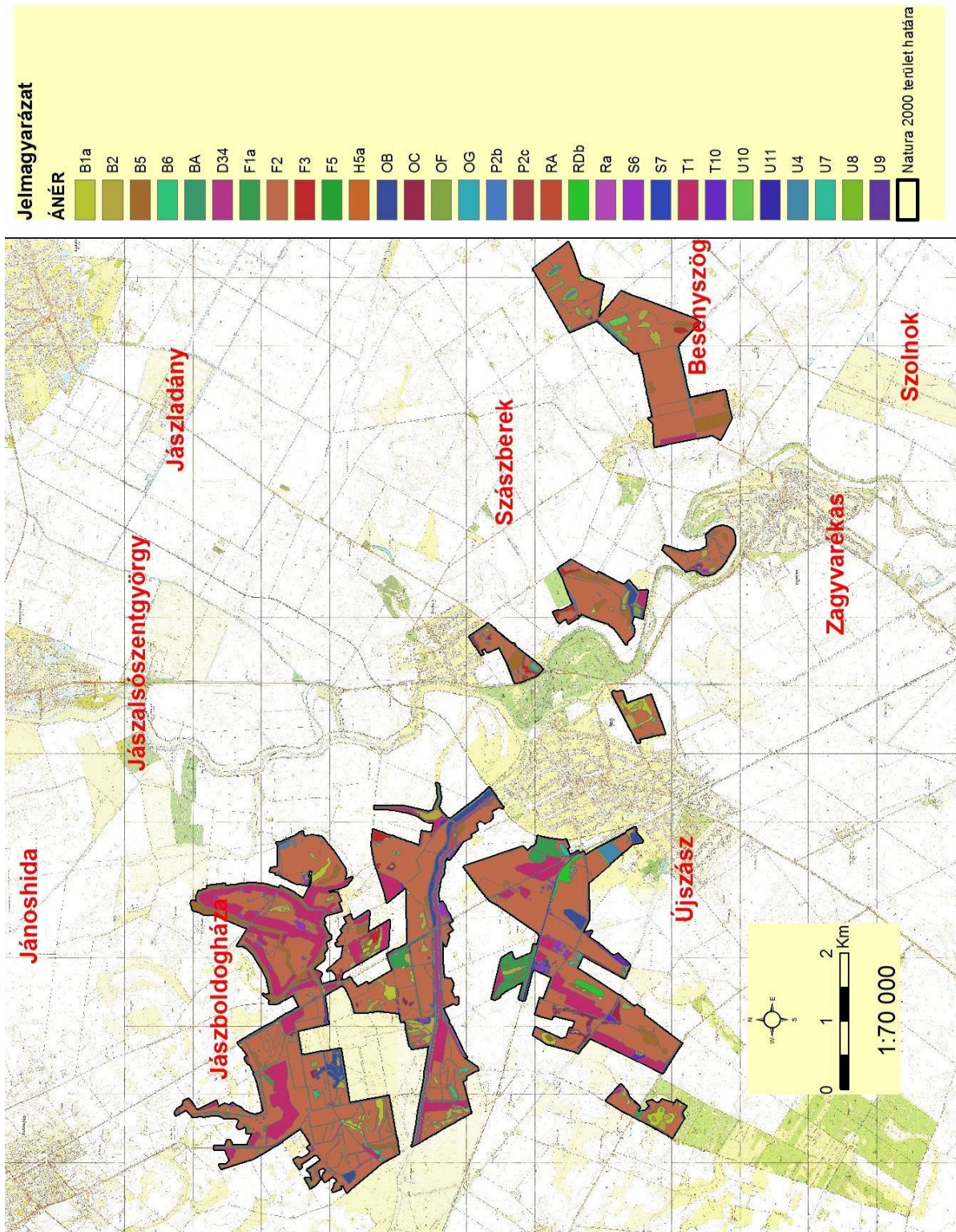
- RINGWOOD Z, 2004b. Fisher's Estuarine Moth: an Essex speciality. In: Goodey B, (ed.) The Moths of Essex. [Wimbish: Lopinga Books, pp. 6-16.]
- RINGWOOD Z, 2006. The conservation of *Gortyna borelii lunata* (Fisher's Estuarine Moth) on a landscape-scale through agri-environment schemes. [Essex Naturalist 23:89-96.]
- RINGWOOD, Z. (2011): Possible Special Area of Conservation *Gortyna borelii lunata* (Fisher's Estuarine Moth) [Hamford Water, Essex - Selection Assessment Document]
- RINGWOOD, Z., GARDINER, T., STEINER, A., HILL, J. (2002b): Comparison of factors influencing the habitat characteristics of *Gortyna borelii* and its larval foodplant *Peucedanum officinale* in the United Kingdom and Germany. [Nota lepidopterologica 25 (1): 23-38.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2000): A study of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae): Results from the first season of behavioural observation sessions. [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 93-99.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2002a): Observations on the ovipositing strategy of *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera, Noctuidae) in a British population. [Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 48 (2). 89-99.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2004): Conservation management of *Gortyna borelii lunata* (Lepidoptera: Noctuidae) in the United Kingdom. [Journal of Insect Conservation 8: 173-183.]
- RONKAY, L. (2001): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1839) országos értékelése. [(Kézirat – unpublished paper) MTM Állattára, Budapest, 3 pp.]
- STEINER, A. (1985): Bemerkungen über *Gortyna borelii* in Südwestdeutschland (Lepidoptera: Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 95 (12): 161-173.]
- STEINER, A. (1998): *Gortyna borelii*. In: Ebert G. (ed): Die Schmetterlinge Baden –Württembergs, Band 7. Nachtfalter V. – Spezieller Teil: Noctuidae. [Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. – p. 79-86.]
- Strausz M. - Habitat and host plant use of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar rutilus* (Lepidoptera: Lycaenidae) in Vienna (Austria)
- Strausz M., Fiedler K., Franzén M & Wiemers M. (2011) Habitat and host plant use of the Large Copper Butterfly. – *Journal of Insect Conservation* 16: 709–721.
- SUM, SZ. (2001): Beszámoló a védett nagy szikibagoly-lepke populációjának állapotát érintő vizsgálatokról Hajdú-Bihar megyében [jelentés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat)]
- SUM, SZ. (2008): A nagy szikibagoly-lepkéről [*Gortyna borelii* (Pierret, 1837)], valamint előfordulásáról a Körös-Maros Nemzeti Park működési területén [a faj tárgyalása és kutatási jelentés a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat), 359 o.]
- SUM, SZ. (2014): Natura 2000 Fajok és élőhelyek Magyarországon – nagy szikibagoly (*Gortyna borelii* Pierret, 1837) [Szerk. Haraszthy László, pp. 351-359]
- Szabó R. (1956): Magyarország Lycaenidái. – *Rovartani Közlemények (Folia entomologica hungarica, Series Nova)* 9(13): 235-362.
- SZABÓ, S. (1993): Nagy sziki bagolylepke (*Gortyna borelii lunata*) a debreceni Nagyerdőn. [Calandrella, Debrecen 7 (1-2): 148.]
- TARPEY T, 1999. Sea Hog's Fennel (*Peucedanum officinale*) and Fisher's Estuarine Moth (*Gortyna borelii lunata*) in Hamford Water. [Unpublished report for English Nature.]
- Thomas J. & Lewington R. (2010) *The Butterflies of Britain and Ireland*. – British Wildlife Publishing, Dorset, 288 pp.
- Váczi, O. (2005): Abiotikus környezeti tényezők hatása ürgék tér- és időbeli aktivitásmintázatára. Doktori értekezés, ELTE, Budapest, pp. 131.
- VÁCZI, O., KATONA, K. & ALTBÄCKER, V. (1996): A BUGACPUSZTAI ÜRGEPOPULÁCIÓ TÉR- ÉS IDŐBELI MINTÁZATA. *VADBIOLÓGIA* 5: 141-148.
- VARGA, Z., BARANYI, T., (2003): A nagy szikibagoly-lepke (*Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838)) természetvédelmi akcióterve. [Debrecen. 34 pp.]
- WARNECKE, G. (1959): Über die Verbreitung von *Hydraecia leucographa* Borkh. sowie Beschreibung einer neuen Form (Lep. Noct.). [Entomologisches Nachrichtenblatt Österreich und Schweizer Entomologen 11 (1): 4-6.]
- Webb M. R & Pullin A. S. (1996) Larval survival in populations of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar batavus*. – *Ecography* 19: 276–286.
- Webb M. R: & Pullin A. S. (2000) Egg distribution in the Large Copper butterfly *Lycaena dispar batavus* (Lepidoptera: Lycaenidae): Host plant versus habitat mediated effects. – *European Journal of Entomology* 97: 363-367.
- YLLA, J., MACIA, R., BLAZQUEZ, A., HERNANDEZ, J. (2001): GORTYNA BORELI (PIERRET, 1837) NUEVA ESPECIE PARA LA FAUNA ARAGONESA (LEPIDOPTERA, NOCTUIDAE). [BOLETÍN DE LA SOCIEDAD ENTOMOLÓGICA ARAGONESA 28: 119.]

3. Térképek

3.1. Áttekintő térkép

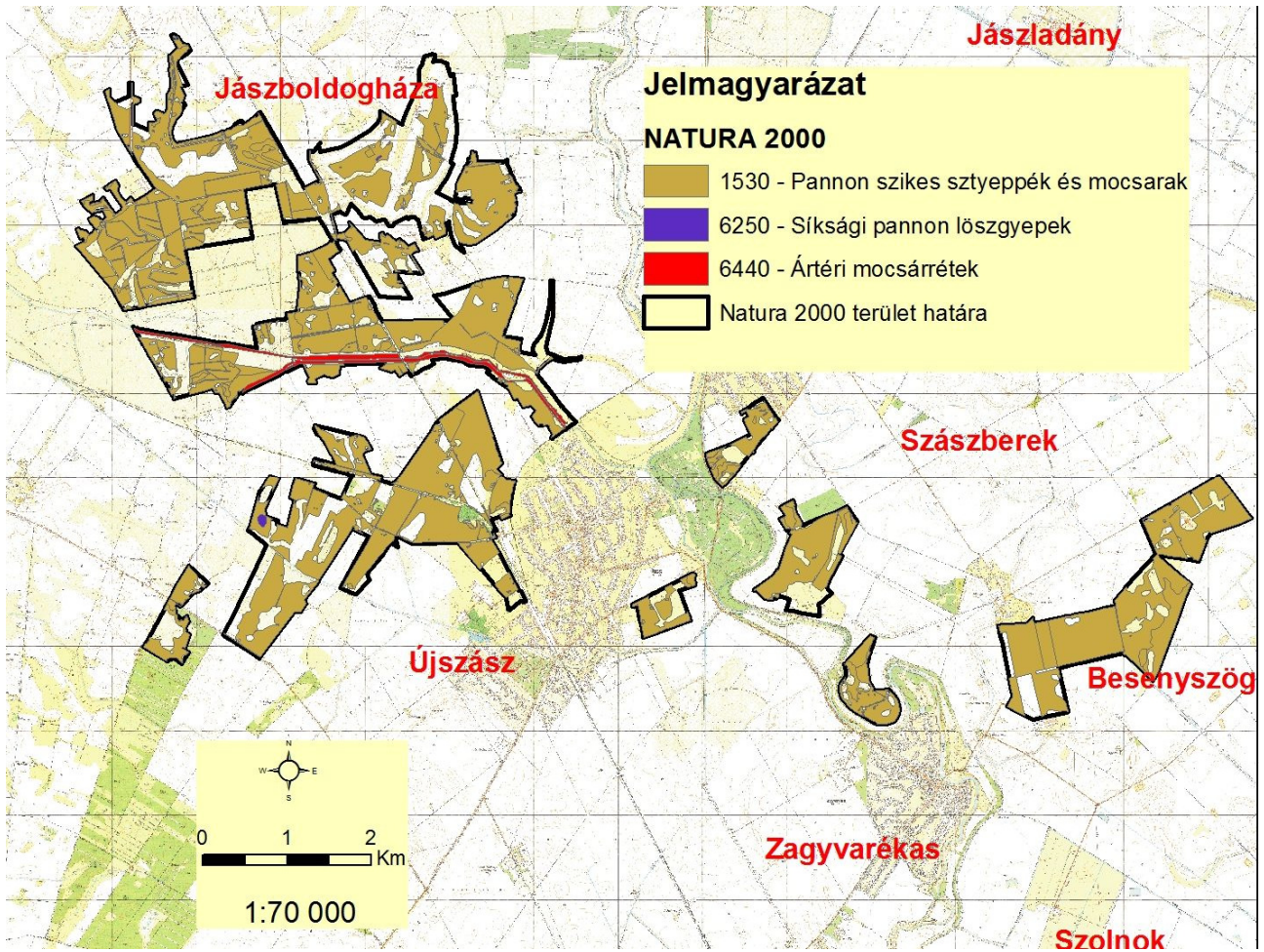
3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.06.05.)

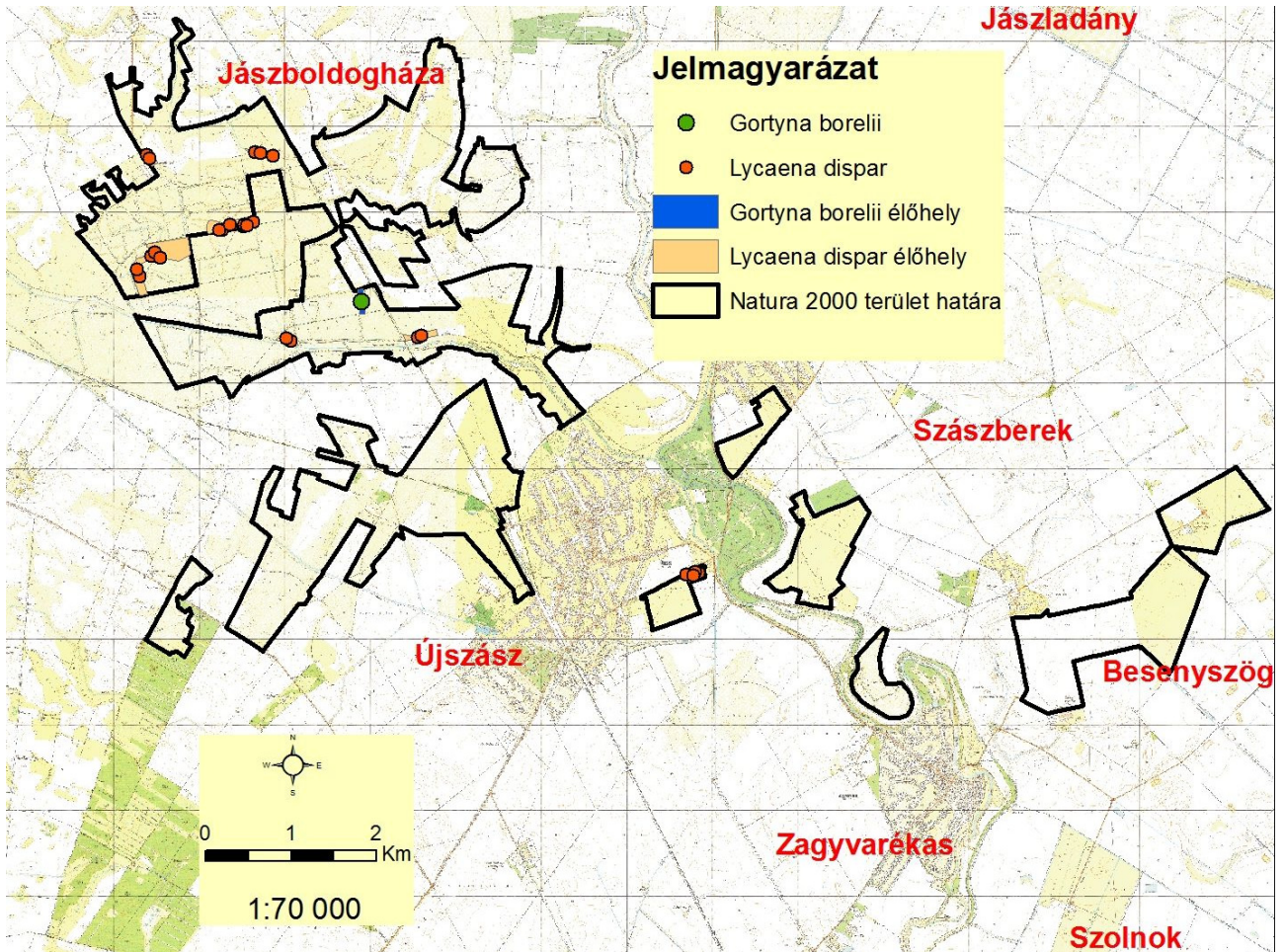
3.2.1. Jelmagyarázat a domináns élőhelytípusokhoz

B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B2	Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
B5	Nem zsombékoló magassásrétek
B6	Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
BA	Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
D34	Mocsárrétek
F1a	Ürmös puszták
F2	Szikes rétek
F3	Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok
F5	Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete
H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
OB	Jellegtelen üde gyepek
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OF	Magaskórós ruderális gyomnövényzet
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
P2c	Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
RDb	Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
S6	Nem őshonos fajok spontán állományai
S7	Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T10	Fiatal parlag és ugar
U10	Tanyák, családi gazdaságok
U11	Út- és vasúthálózat
U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
U7	Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges löszfalak
U8	Folyóvizek
U9	Állóvizek

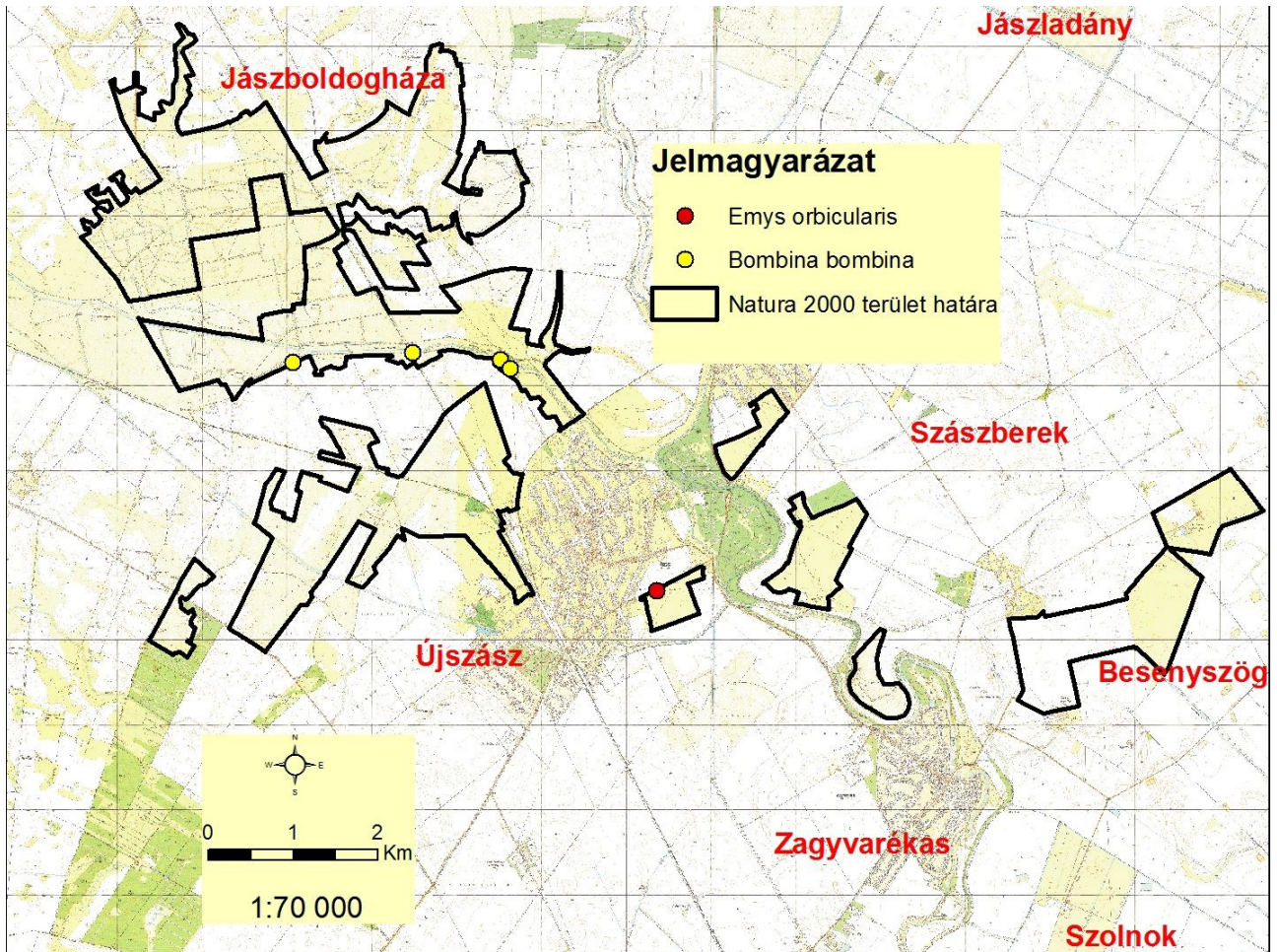
3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013.06.05.)

3.4. Lepkefajok - Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) előfordulás (2013. 07. 26.)

3.5. Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és mocsári teknős (*Emys orbicularis*) előfordulás (2013. 07. 26.)

3.6. Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) előfordulása (2013. 07. 16.)

